

School Ondersteuningsplan

INHOUDSOPGAVE

1.ONZE UITGANGSPUNTEN	3
1.1 ONS PEDAGOGISCH KLIMAAT.	3
1.2 DE ONDERWIJSKUNDIGE LIJN IN ONZE SCHOOL.	3
2.DOEL VAN HET ONDERSTEUNINGSPLAN	4
1.1 ONZE VISIE OP ZORG	4
1.2 PASSEND ONDERWIJS EN VERSCHUIVING ZORG	4
3 DE LEERLINGENZORG OP ONZE SCHOOL	5
3.1 ONZE LEERLINGPOPULATIE.....	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
3.2 Ons aannamebeleid.....	5
3.3 DE ALGEMENE ZORG	5
3.4 DE EXTRA ZORG	7
3.5 SPECIALE ZORG NA DIAGNOSTISCH ONDERZOEK	7
3.6 AANMELDING PAB TRAJECT	7
3.7 SPECIALE ZORG IN DE SPECIALE SCHOOL VOOR BASISONDERWIJS (PO2203).....	8
3.8 ZORGLEERLINGEN MET SPECIFIEKE ONDERWIJSBEHOEFTE.....	8
3.9 MEER EN /OF HOOGBEGAAFDE LEERLINGEN	8
4. ZORG: SIGNALEREN EN HANDELEN	13
4.1 SIGNALEREN.	13
4.2 DIAGNOSTICEREN.....	14
4.3 BEGELEIDEN.....	14
4.4 EVALUATIE.....	14
4.5 SIGNALEREN DYSLEXIE	14
5. DE INRICHTING VAN DE ZORG	15
5.1 PLANMATIG WERKEN.....	15
5.2 HANDELINGSGERICHT WERKEN	15
5.3 HET STAPPENPLAN	16
5.4 VERANTWOORDELIJKHEDEN	18
5.5 VISIE ROL INTERNE BEGELEIDING	18
5.6 MIDDELEN.....	19
5.7 OUDERBETROKKENHEID.....	19
5.8 BORGEN VAN ZORG.....	20
6.DE DAGELIJKSE ZORG	21
6.1 ORGANISATIE IN DE GROEP.....	21
6.2 DIDACTISCH HANDELEN	22
6.3 PEDAGOGISCH KLIMAAT.....	22
6.4 ADMINISTRATIE.....	23
7. ZORG DOOR DE SCHOOL HEEN	24
7.1 INSTROOM- /DOORSTROOM-UITSTROOMPROTOCOL	24
7.2 NAJAARSKINDEREN	28
7.3 Externe instantie.....	
8. DE ONTWIKKELING VAN ONZE ZORGKWALITEIT	29
8.1 ALGEMEEN	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
8.2 2019-2020	29
8.3 VANAF 2020.....	29

1. Onze uitgangspunten

OBS de Driesprong en OBS Tiendeveen zijn openbare basisscholen en verzorgen onderwijs aan kinderen van 4 t/m 12 jaar. Daarbij worden kinderen zoveel mogelijk in een doorgaande lijn begeleid in hun ontwikkelings- en leerproces. Op de school wordt onderwijs gegeven op algemene grondslag, dat wil zeggen: Uitgaan van de gelijkwaardigheid van alle levensbeschouwelijke en maatschappelijke stromingen. Elke leerling kan vanuit zijn/haar levensbeschouwing een inbreng hebben met respect voor de opvattingen van de ander. Gelijkwaardigheid houdt ook in het accepteren van het anders-zijn. Iedereen binnen de school heeft het recht op anders-zijn en ontplooiing.

OBS de Driesprong en OBS Tiendeveen streven ernaar een open school te zijn. Dat wil zeggen een ontmoetingsschool, waar het onderwijs zo is ingericht dat zoveel mogelijk tegemoet gekomen wordt aan de ontwikkeling van kinderen. Dat willen we doen in een veilig schoolklimaat dat het welbevinden van kinderen bevordert en hun zelfvertrouwen verhoogt. Dit komt de prestatie ten goede. Om dit vorm te kunnen geven, werken we aan twee belangrijke begrippen:

1.1 Ons pedagogisch klimaat

Door een positieve benadering willen we een veilige leeromgeving voor kinderen scheppen. Dit is de basis om goed te kunnen presteren. Dit willen we bereiken door:

- respect te hebben voor elkaar
- rekening te houden met elkaar, de anderen en de omgeving
- verschillen in prestatie, mening, karakter en uiterlijk te accepteren
- open en eerlijke omgangsvormen te hanteren
- een open communicatie te bevorderen

1.2 De onderwijskundige lijn in onze school

We willen het onderwijs zoveel mogelijk afstemmen op de behoeften en mogelijkheden van de kinderen. Daarbij wordt de ontwikkeling van kinderen goed gevolgd, waardoor er een ononderbroken ontwikkelingslijn ontstaat. De school heeft daarvoor de volgende keuzes gemaakt:

- groepsgericht onderwijs, met veel aandacht voor de individuele leerling met als basis het zelfstandig werken.
- herhalen en verdiepen, of te wel herhalingsstof en extra- stof zijn daarbij uitgangspunt.
- differentiatie bij de instructie en verwerking van de leerstof. Dit wordt afgestemd op de onderwijsbehoeften van een kind en vastgelegd op de instructiekaart

2. Doel van het ondersteuningsplan

2.1 Onze visie op zorg

De doelstelling van het ondersteuningsbeleid is dat elke leerling op zowel OBS de Driesprong als OBS Tiendeveen recht heeft op juiste ondersteuning ofwel afgestemd op de ontwikkeling en onderwijsbehoeften van het kind. Goede ondersteuning voor elk kind! Door deze ondersteuning willen we het best mogelijke bieden voor iedere leerling.

Kenmerken van goede ondersteuning en begeleiding:

- basiszorg verlenen door handelingsgericht te werken in het kader van de 1 Zorgroute WSNS het positief waarden van verschillen tussen leerlingen
- de leerlingen zodanig begeleiden dat zij een **ononderbroken ontwikkeling** doorlopen
- een zo laag mogelijk verwijzingspercentage naar het speciaal onderwijs
- een nauwe samenwerking en heldere communicatie tussen leerkracht en direct betrokkenen (kinderen, ouders en collega's op school)
- de leerkracht is een professional die zijn ondersteuning bij zorgactiviteiten planmatig beschrijft en zijn handelen achteraf evalueert
- leerkrachten kunnen een beroep doen op ondersteuning in de school en hulpverleners buiten de school

2.2 Passend onderwijs en verschuiving zorg

Passend onderwijs is de manier waarop onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben wordt georganiseerd. Het gaat om zowel lichte als zware ondersteuning. Bijvoorbeeld extra begeleiding op school, aangepast lesmateriaal, hulpmiddelen of onderwijs op een speciale school. We werken samen in het samenwerkingsverband po 2203.

In het kader van passend onderwijs stemmen we het onderwijs zo goed mogelijk af op de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Wij werken handelingsgericht en gaan op een planmatige manier om met de verschillen in onderwijsbehoefte van onze leerlingen.

Ons onderwijs is gericht op een preventieve en proactieve ondersteuning. Leerresultaten worden systematisch in kaart gebracht en geanalyseerd. Vervolgens worden de onderwijsbehoeften bepaald. Met als doel dat alle leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen op basis van hun mogelijkheden en talenten.

We bieden voor leerlingen regulier onderwijs waar het mogelijk is en verwijzen alleen naar speciaal (basis) onderwijs als het niet anders kan.

OBS de Driesprong en OBS Tiendeveen bieden basisondersteuning.

Ontwikkelingen in de maatschappij en het onderwijsveld leiden tot een toenemende behoefte aan vraag gestuurd onderwijs: leertrajecten afgestemd op de mogelijkheden van leerlingen. Dit heeft geleid tot het aanbieden van individuele leerlijnen en het werken met instructiekaarten en plannen van aanpak om bepaalde doelen te bereiken. In het ontwikkelingsperspectief wordt beschreven wat een school met zijn mogelijkheden en zijn beperkingen met de genoemde leerling wil bereiken.

Door middel van opbrengstgericht werken wordt bewust, systematisch en cyclisch gewerkt aan het streven naar maximale opbrengsten.

Bij opbrengsten gaat het om:

- cognitieve resultaten van leerlingen;
- sociaal-emotionele resultaten;
- tevredenheid van leerlingen, ouders en vervolgonderwijs.

Er is samenwerking met externe ondersteuningspartners, waarbij we de ondersteuning binnen school zo goed mogelijk laten aansluiten op de ondersteuning die door externe partners gegeven wordt. Er is een goede communicatie, afstemming en samenwerking met de ouders.

3 De leerlingenzorg op onze school

3.1 Onze leerling-populatie.

Voor een goede leerlingenzorg is het belangrijk te weten wat kenmerken zijn van de leerlingen van onze school en hun omgeving. Van daaruit kan de school keuzes maken bij het inrichten van het onderwijs, waarbij de school zich tot taak wil stellen dat de actieve en zelfstandige rol van de kinderen wordt gestimuleerd. De kenmerken van de leerlingen en wat dat voor consequenties heeft bij de inrichting van het onderwijs zijn beschreven in het document “kenmerken van de leerlingen” en het opbrengstenkatern van het systeem WMK.

Bijlage

3.1.1. Kenmerken schoolpopulatie

3.2 Ons aannamebeleid

Op zowel OBS de Driesprong als OBS Tiendeveen is in principe elk kind welkom. Wel wordt er gekeken of specifieke zorg te dragen is voor de school. Bij specifieke zorgvragen, die op het moment van inschrijven aantoonbaar of aanwijsbaar zijn, wordt er een gesprek met de ouders gevoerd over de vraag en de mogelijkheid van de zorg. In principe is de school bereid over elke zorgvraag na te denken. Er kunnen gesprekken worden gevoerd of contact worden gezocht met externe partners voor terugkoppeling. Op dit moment heeft de school geen harde grenzen benoemd als het gaat om de opvangmogelijkheden. Gezien de huidige vraag is de situatie hanteerbaar en naar verwachting zal de school ook niet jaarlijks te maken krijgen met meerdere gelijktijdige zorgvragen. Toch is het raadzaam grenzen vast te stellen, maar daarbij steeds de mogelijkheid om elke situatie opnieuw te beoordelen.

Mocht de school in verlegenheid komen bij een goede zorg voor het specifieke kind, dan zal het zich, samen met het bestuur, inspannen om een geschikte school in de omgeving te vinden, die de specifieke hulp wel kan bieden. Dit is ook conform de afspraken van het Passend Onderwijs.

3.3 De algemene zorg

Leerlingenondersteuning

De leerlingenondersteuning op OBS de Driesprong en OBS Tiendeveen kenmerkt zich door:

- ondersteuning op leerling niveau, leerkrachtniveau en op schoolniveau
- richten op de zwakke leerling en op de (hoog)begaafde leerling
- intensieve begeleiding op het gebied van lezen, taal, woordenschat, spelling en rekenen
- veel aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling
- afstemming op de mogelijkheden van de leerling
- hoge verwachtingen van alle leerlingen

Leerlingenondersteuning op individueel niveau

De leerlingenondersteuning op OBS de Driesprong en OBS Tiendeveen heeft als uitgangspunt: het voorkomen van achterstanden. Zowel op cognitief, als op sociaal-emotioneel gebied. We streven hiernaar door vroegtijdig te signaleren en snel hulp te bieden. Daarbij proberen we de maximale mogelijkheden uit het kind te halen.

Bij de aanname van nieuwe leerlingen wordt een intakegesprek gehouden waarin naast zakelijke gegevens ook gegevens gevraagd worden over de ontwikkeling van het kind. Wanneer een vierjarige bij ons op school komt krijgen we van de peuterspeelzaal gegevens over de leerling.

Wanneer een leerling van een andere speelzaal of school komt wordt het onderwijskundig rapport opgevraagd. Zo nodig neemt de leerkracht of intern begeleider contact op met de vorige school. De leerling gegevens worden opgenomen in ons dossier.

Leerlingenondersteuning op groepsniveau

We vinden een goed leerklimaat erg belangrijk voor onze leerlingen. Kinderen die zich veilig en gewaardeerd voelen zitten beter in hun vel en komen ze tot betere resultaten. In elke groep worden daarom lessen gegeven uit de methode Beter omgaan met jezelf en de ander.

Om de leerlingen een zelfstandige werkhouding aan te leren en om voor de leerkracht tijd vrij te maken voor de begeleiding van ondersteuning leerlingen, werken we vanaf groep 3 volgens het principe Zelfstandig werken.

Hierbij gaan de leerlingen na een korte, duidelijke instructie aan het werk met de vakken taal, rekenen, spelling en schrijven. Daarnaast is er verdiepingsstof, herhalingsstof en keuze werk. De leerkracht heeft dan tijd om volgens het instructiekaart verlengde instructie te geven aan die leerlingen die daar behoefte aan hebben.

Vanaf groep 3 staat de dagtaak duidelijk leesbaar op het bord. Is er instructie nodig, of zijn de lessen leerkracht gebonden, dan staat er achter de taak 'samen'. De kinderen weten dan dat ze niet met deze taak kunnen beginnen.

In de organisatie is de rol van de leerkracht voorspelbaar voor de kinderen. Van te voren is afgesproken welke groep als eerste instructie krijgt. De andere kinderen beginnen meteen met hun taak.

Leerlingenondersteuning op schoolniveau

Het hele team is betrokken bij nieuwe ontwikkelingen binnen de leerlingenondersteuning. Al deze vernieuwingen worden door de betrokkenen besproken, uitgevoerd en geëvalueerd.

We streven naar voor een doorgaande lijn van groep 1 t/m groep 8, waarbij de aangeboden leerstof goed op elkaar aansluit. In alle groepen besteden we aandacht aan een taalrijke omgeving. Het aanbod richt zich in groep 1 en 2 op het fonemisch bewustzijn, de letter-klankkoppeling, de woordenschat-ontwikkeling en begrijpend luisteren.

Vanaf 3 wordt het technisch leesonderwijs gestart. Bij het aanleren van de klanken worden de klankgebaren gebruikt en de leesmethode Lijn 3.

Het technisch leesonderwijs wordt intensief gevolgd volgens het protocol dyslexie.

Vanaf groep 4 neemt naast het technisch lezen het begrijpend lezen een belangrijke plaats in. Hierbij worden leesstrategieën aangeleerd. Deze lijn wordt doorgevoerd t/m groep 8. Zo sluit de leerstof in de groepen goed op elkaar aan, wat de ontwikkeling van de leerlingen ten goede komt. Deze 'doorgaande lijn' staat beschreven in ons protocol lezen en dyslexie.

In alle groepen is een rekenhoek ingericht met verschillende niveaus. In de hoeken liggen verschillende uitdagende opdrachten zodat alle leerlingen hier zelfstandig of in tweetallen mee aan het werk kunnen. Naast de rekenhoek beschikken alle klassen over een rekenkast. In deze kast liggen materialen die de leerlingen zelf kunnen pakken en gebruiken tijdens de verwerking van de leerstof. Het werken aan doelen staat centraal op beide scholen, met daarbij het handelend rekenen hoog in het vaandel.

Ook voor de andere vakken gaan we voor een goede aansluiting van de verschillende leerjaren.

Er is een protocol voor (hoog)begaafde leerlingen. Compacten en verrijken van de rekenlessen en taallessen worden in groep 4 t/m 8 ingezet.

In de toets kalender staat beschreven wanneer welke toetsen afgenomen worden.

Planmatig werken

- De leerkracht volgt de vorderingen van het dagelijks werk en d.m.v. de methode gebonden toetsen. Blijkt uit de toets resultaten van de methode gebonden toetsen, dat er een probleem optreedt, dan maakt de leerkracht een analyse van de toets resultaten. De leerling krijgt extra instructie en extra oefentijd om het probleem op te heffen.
- Twee keer per jaar worden de resultaten van de Citotoetsen geanalyseerd. Blijkt hieruit dat er intensieve hulp nodig is, dan wordt in het instructiekaart aangegeven waaruit deze hulp bestaat. Het instructiekaart wordt gemaakt door de leerkracht met ondersteuning van de intern begeleider.
- De ouders worden van deze extra hulp op de hoogte gebracht.
- Vier keer per jaar worden instructiekaarten geëvalueerd en zonnodig aangepast. In oktober en april n.a.v. de resultaten van de methode gebonden toetsen. In januari en juni n.a.v. de resultaten van de Citotoetsen.
- Wordt de doelstelling niet gehaald, dan kan de leerkracht de leerling inbrengen in de leerlingbespreking.

3.4 De extra zorg

De groepsleerkracht besteedt extra zorg aan een of meerdere leerlingen die tijdens eigen observatie, toets gegevens en/of signaleringsgegevens opvallen en extra zorg behoeven. De betreffende ouders worden geïnformeerd door de leerkracht. Voor de extra zorg kan de leerkracht advies vragen aan de intern begeleider (op dit niveau spreken we nog niet van een zorgleerling)

- Leerlingen met een achterstand van een half jaar of meer zijn ondersteuning sleerlingen (Citoscore IV of V). Ook leerlingen met mogelijk dyslexie of dyscalculie, leerlingen met een ontwikkelingsperspectief (OPP) en leerlingen die een indicatie voor het SBO hebben zijn ondersteuning leerlingen.
- De resultaten van de geboden ondersteuning worden vier keer per jaar besproken door de leerkrachten en de intern begeleider. Op basis van observatiegegevens en de analyse van toets gegevens wordt er geëvalueerd en de ondersteuning voor de komende periode ingezet.
- Bij hardnekkiger problemen wordt een specifiek plan opgesteld.
- Als de intern begeleider constateert dat binnen de school geen passende oplossing voor handen is, kan advies worden gevraagd bij de orthopedagoog van Bijeen. Het advies kan leiden tot een observatie en/of onderzoek van de orthopedagoog. De leerkracht en/of intern begeleider wordt ondersteund om hun leerlingen op de basisschool van passend onderwijs te voorzien.

Als blijkt dat de geboden adviezen niet uitvoerbaar zijn binnen de normen van de basisondersteuning van SWV PO 2203 kan een arrangement worden aangevraagd

Kenmerken van extra zorg zijn dus:

- ouders worden geïnformeerd
- extra pedagogische maatregelen
- extra didactische mogelijkheden
- eventueel kortdurende specifieke individuele of groepsbegeleiding door de eigen leerkracht.

3.5 Speciale zorg na diagnostisch onderzoek:

Op dit niveau is er sprake van een zorgleerling.

Een zorgleerling is voor ons een leerling waarvan de onderwijsloopbaan, ondanks de algemene en extra zorg van de school, niet naar verwachting verloopt. De leerling valt op of valt uit en heeft specifieke ondersteuning nodig om het ontwikkelingsproces te stimuleren.

De algemene en extra zorg heeft niet voldoende effect gesorteerd. Nader onderzoek is noodzakelijk en vervolgens specifieke hulp. Dat onderzoek kan intern zijn uitgevoerd, maar kan ook door een externe deskundige zijn gedaan. In ieder geval wordt de aanpak beschreven in het plan van aanpak en het ontwikkelperspectief (samen met de intern begeleider). De leerkracht voert de aanpak uit, eventueel met behulp van een intern deskundige of een andere deskundige.

Kenmerken van speciale zorg zijn:

- ouders voortdurend informeren
- specifieke didactische of pedagogische aanpak beschreven in het ontwikkelperspectief
- eventueel begeleiding door een specifiek deskundige (intern of extern)
- gerichte aandacht voor competentie- en autonomiegebieden
- regelmatige evaluatie en bijstellen van het plan van aanpak(onderdeel van ontwikkelperspectief)
- ondersteuning van het leerproces middels hulpmaterialen
- eventueel een individueel geformuleerd passende leerroute voor de leerling
- zo nodig een aangepaste groepsorganisatie

Voor de actuele formulieren zie www.po2203.nl

3.6 Aanmelding samenwerkingsverband (SWV po 2203)

Sinds augustus 2014 beschikte de afdeling Hoogeveen over een 'Commissie Arrangeren'. Deze commissie kon beschikkingen afgeven voor arrangementen binnen ons SWV. Vanaf schooljaar 2021-2022 word het geld over de scholen verdeeld en kan er geen arrangement meer voor een leerling aangevraagd worden. Mochten leerlingen nu extra begeleiding nodig hebben kan er een PAB

(preventieve ambulante begeleiding) aan gevraagd worden. De school en het samenwerkingsverband gaan kijken wat de leerling extra nodig heeft. Dit gebeurt altijd in overleg met de ouders.

3.7 Speciale zorg in de speciale school voor basisonderwijs (SBO)

School en ouders melden hun kind aan bij de Commissie van Arrangeren van ons samenwerkingsverband voor een mogelijke verwijzing, de CA adviseert de Commissie van Toelating. De Commissie van Toelating beslist over de definitieve toelating tot SBO.

Aanmeldingsformulier : voor de actuele formulieren zie www.po2203.nl
---

3.8 Zorgleerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

Zorgleerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte zijn leerlingen met een IQ lager dan 80 met een verwachte uitstroom naar het praktijkonderwijs. Voor deze kinderen maken we een zorg- en begeleidingsplan met een ontwikkelperspectief OPP. Daarnaast zijn er leerlingen met een SBO /SO indicatie met leerling- gebonden financiering. Er wordt voor deze kinderen een realistisch ontwikkelingsperspectief opgesteld. Dit kunnen ook leerlingen zijn met specifieke onderwijsbehoeften waarvan de ontwikkeling beïnvloed wordt door sociaal/emotionele belemmeringen.

3.9 Meer en/of hoogbegaafde leerlingen

Wij maken gebruik van Sidi-po: een instrument om een ontwikkelingsvoorsprong in kaart te brengen en de mate van hoogbegaafdheid te bepalen. Jaarlijks worden in mei voor de groepen 1 t/m 8 deze lijsten ingevuld.

Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zijn al op jonge leeftijd in staat taken te verrichten, die we dan nog niet van hen verwachten. Meestal wordt gesteld dat het kind met een IQ dat hoger is dan 130 hoogbegaafd is. Intelligentie is zeker een belangrijk kenmerk. Dat blijkt o.a. uit de uitgebreide woordenschat, uit het al vroeg kunnen redeneren op abstract niveau en uit de snelheid waarmee nieuwe dingen worden geleerd. Naast intelligentie zijn ook taakgerichtheid, motivatie en creativiteit belangrijke kenmerken van hoogbegaafdheid.

Bij een aantal hoogbegaafde kinderen ontstaan op de basisschool problemen. De meeste van die problemen worden veroorzaakt door de discrepantie tussen het onderwijsaanbod van de school en de capaciteiten van het kind. Daardoor gaat het kind zich vervelen, verliest zijn motivatie en behaalt zelfs slechte onderwijsresultaten. Er is dan sprake van onderpresteren.

Wij willen onderpresteren voorkomen. Daarnaast vinden we het belangrijk om een doorgaande lijn voor de (hoog)begaafde kinderen te waarborgen.

Aandacht voor (hoog)begaafdheid begint met een goede manier van signalering. Er zijn daarom op schoolniveau duidelijke afspraken gemaakt over de manier waarop signalering, diagnostisering en begeleiding van (hoog)begaafde leerlingen plaatsvindt. Dit gebeurt door de hele school op een uniforme wijze.

Wij maken in de signaleringsfase geen sterk onderscheid tussen (hoog)begaafde en (hoog)intelligente kinderen, omdat in de dagelijkse praktijk beide groepen kinderen extra uitdaging en moeilijkere opdrachten nodig hebben. Daarom zal, afhankelijk van de mate van de ontwikkelingsvoorsprong, het leeraanbod worden aangepast. Het uitgangspunt hierbij is de gedachte dat de kinderen recht hebben op 'onderwijs op maat' en dat het welbevinden van de kinderen wordt bevorderd.

Procedure Groep 3 t/m 8.

Signaleren

Signalering vindt in eerste instantie plaats door de groepsleerkracht. Hij / zij observeert verschillende aspecten behorende bij een begaafde leerling. Een leerling is begaafd wanneer het voldoet aan de volgende kenmerken:

- De leerling valt op door een grote nieuwsgierigheid en veel algemene kennis.
- De leerling is snel van begrip, maakt grote denk en leerstappen en heeft weinig instructie nodig.
- De leerling beschikt over een goed geheugen, beschikt over een groot probleem oplossend vermogen en is bereid moeilijke taken aan te gaan.
- De leerling denkt creatief, kan verbanden leggen en oude en nieuwe kennis met elkaar integreren.
- De leerling komt tot originele en creatieve oplossingen en kan weloverwogen beslissingen nemen.
- De leerling beschikt over een groot motivatie en doorzettingsvermogen, is voldoende taakgericht en kan in grote mate zelfstandig werken (is perfectionistisch ingesteld, op een “gezonde manier”).
- De leerling heeft behoefte aan een grote mate van autonomie en is zich bewust van eigen kwaliteiten.
- De leerling beschikt over het vermogen tot (zelf) reflectie.
- De leerling is sociaal-emotioneel “normaal”, durft om hulp te vragen, kan voor zichzelf opkomen, kan omgaan met tegenslagen en heeft vertrouwen in eigen kunnen.
- De leerkracht ervaart signalen van onderpresteren.
- De meeste begaafde leerlingen maken een normale sociaal emotionele ontwikkeling door. Sommige leerlingen laten wel de signalen van begaafdheid zien, maar hebben echter te maken met de gevolgen van:
  - Faalangst / negatief zelfbeeld.
  - Perfectionisme.
  - Onvoldoende uitdaging / verveling.
  - Populariteit / erbij willen horen.
  - Negatieve houding / gedrag.

Het gevolg hiervan is onderpresteren. Om dit te herkennen maakt de school gebruik van een signaleringlijst SIDI po onderpresteren. Na signalering van een begaafde leerling, bespreekt de leerkracht betreffend kind met de IB-er van de school. De leerkracht brengt de ouders op de hoogte.

Diagnosticeren

Voor een verdere analyse en diagnostisering van een begaafde leerling nemen de leerkracht en de IB-er de volgende (mogelijke) stappen:

- De leerkracht vult de signaleringslijst begaafde leerling in.
- Analyse van de LOVS toetsen, de leerling scoort I/I+.
- Analyse van het sociaal-emotioneel volgsysteem
- Doortoetsen met de methode gebonden toetsen.
- Inschakelen van de orthopedagoog van Bijeen en/of afnemen van een intelligentie onderzoek.
- Bij vermoeden van onderpresteren wordt in samenwerking met de orthopedagoog van Bijeen een onderzoek naar school functioneren voor betreffende leerling aangevraagd.
- De leerkracht houdt de ouders op de hoogte van de ondernomen stappen. Voor het inschakelen van externen dienen de ouders toestemming te verlenen.

Compacten en verrijken

Compacten en verrijken houdt in het kort in: minder leerstof en kortere instructie. En vervolgens extra vakken of verdiepingsstof.

We hebben ervoor gekozen om het compacten en verrijken vanaf groep 4 aan te bieden op de leerstofgebieden rekenen en taal. Door de leerstof te compacten, blijven de kinderen gebonden aan de groep waar ze in zitten. De verrijkingsmaterialen zijn groepsoverstijgend in te zetten.

Kinderen die voor het compacten en verrijken in aanmerking komen zijn kinderen die:

- gesignaleerd zijn in de signalerings- en diagnosefase
- Drie keer achtereenvolgend een I score behalen halen op de Cito-toets rekenen en/of taal
- gedurende een langere periode een ‘90% goed-score’ halen op de methode gebonden toetsen van rekenen en/of taal.

Deze kinderen hebben vaak veel minder uitleg, oefening en herhaling nodig dan de methode aanbiedt. Voor hen kan best het een en ander geschrappt worden.

Wel aangeboden moet worden,

- Belangrijke stappen in het leerproces
- Overgang naar formele notaties
- Reflectieve activiteiten
- Constructieve/ontdekactiviteiten
- Verrijkingstof die wezenlijk moeilijker is
- Activiteiten op tempo
- Introductie van een nieuw thema

Bij het compacting programma spelen ook pedagogische of onderwijskundige overwegingen: het is goed mee te doen aan activiteiten die samen uitgevoerd moeten worden, omdat samenwerken ook belangrijk is voor deze leerlingen.

De leerlingen werken volgens het compacten en verrijken van rekenen en/of taal dat ontwikkeld is door SLO. Er zijn verrijkingsmaterialen aangeschaft voor rekenen: rekentijgers. Zowel Staal als Pluspunt 4.0 beschikken over plusschriften die aansluiten op de methode en zorgen voor variërende en uitdagende opdrachten.

Verbreden

In de bovenbouw willen we (hoog)begaafde leerlingen steeds meer leerstof aanbieden die buiten het curriculum basisonderwijs valt, zoals een PowerPoint presentatie maken, programmeren of een vreemde taal leren.

Op basis van de Sidi-po uitkomsten, resultaten van Cito toetsen en methodetoetsen en een gesprek met ouders en leerling beoordelen we welke verrijkings/verdiepingsmaterialen ingezet worden.

Versnellen

Om (hoog)begaafde kinderen voldoende uit te dagen zullen we altijd starten met compacten en verrijken. Toch kan de ontwikkelingsvoorsprong zo groot worden, dat de vraag in beeld komt of het verstandig is om te versnellen: gedurende het schooljaar overgaan naar de volgende groep. De beslissing tot versnellen wordt zorgvuldig genomen. Het kind moet immers kunnen functioneren op het niveau van de volgende groep en zal een jaar eerder naar het voortgezet onderwijs gaan.

Wanneer een leerling op een cognitief niveau van één leerjaar hoger werkt, komt het in aanmerking voor versnellen. Hierbij gebruiken we de screeningslijst voor (hoog)begaafde leerlingen, Sidi-po en de versnellingswenselijkheidlijst.

Criteria om te versnellen zijn:

- Een voorsprong in DLE's van 10 maanden of meer op meerdere vakgebieden
- Cito-toetsen van de volgende groep op voornamelijk I/II-niveau
- AVI-niveau op het niveau van de volgende groep
- Sociaal-emotionele ontwikkeling: maximaal 2 scores twijfelachtig.
- Niet eerder vervroegd doorgestroomd zijn.

Vervolgens is er overleg met ouders.

Toetsing

De kinderen volgen de toets kalender van de groep waar ze in zitten.

Evaluatie

Om de ontwikkeling van de kinderen goed te blijven volgen wordt regelmatig geëvalueerd door de leerkracht, de IB-er en de ouders. Tijdens de evaluatie komen de volgende punten aan de orde:

- Manier van werken, het niveau van de stof en de begeleiding
- Zijn er knelpunten?
- Zijn de doelstellingen bereikt? Als het nodig is wordt de werkwijze bijgesteld. Alle gegevens en afspraken worden digitaal vastgelegd in Parnassys

Aanmeldprocedure voor de plusgroep

1. De leerkracht en IB-er van de basisschool overleggen met de ouders of hun zoon/dochter in aanmerking wil komen voor de Plusgroep en melden de leerling aan.

- De ouders melden niet zelf aan, maar via en samen met de basisschool.
  - De basisschool legt de procedure van aanmelding aan de ouders uit.
  - De basisschool legt de doelstelling en werkwijze van de Plusgroep aan de ouders uit.
  - De basisschool communiceert met ouders over plaatsing of afwijzing voor de Plusgroep.
2. De leerkracht + IB-er van de basisschool melden de leerling aan en gebruiken hierbij de volgende formulieren:
- De SiDi- po observatielijst (leerkracht - ouder - kind)
  - (Recente) toets gegevens □ Eventuele externe testgegevens
  - Het aanmeldingsformulier
3. De aanmelding wordt voorgelegd aan de toelatingscommissie. Deze commissie kan contact met school opnemen en om aanvullende informatie vragen. De toelatingscommissie bestaat uit:
- Plusgroep leerkracht
  - Intern begeleider van de clusterscholen
  - Mogelijk lb-er hoogbegaafdheid
4. De toelatingscommissie besluit over toelating en plaatsing. Een aanmelding is geen garantie voor plaatsing.
5. In samenspraak met de leerling, ouders en school wordt een plan van aanpak opgesteld door de plusgroep leerkracht. Het doel van de plaatsing en de werkwijze wordt hierin opgenomen.
6. De Plusgroep leerkracht informeert de scholen over de voortgang van de kinderen in de Plusgroep. De (thuis)leerkrachten informeren de Plusgroep leerkrachten over de voortgang van de leerling in de thuisgroep.
7. De toelatingscommissie komt één keer per jaar samen. De leerlingen moeten vóór de zomervakantie worden aangemeld. De plusgroep leerlingen worden jaarlijks opnieuw aangemeld. De basisschool en de ouders krijgen bericht van de toelatingscommissie betreffende de toelating of afwijzing van het aangemelde kind. Hier wordt ook kort de reden in vermeld.
8. De eindverantwoordelijkheid ligt bij alle directeuren van BIJEEN.
9. Instroom en uitstroom. De directeur gaat over de toelating en verwijdering van de groepen en de indeling van de groepen.

Toelatingscriteria

De plusgroep is bestemd voor leerlingen uit de groepen 6 t/m 8 (uitzondering groep 5).

1. De kinderen moeten beschikken over een hoge intelligentie gebaseerd op toets scores van het SiDi po protocol of een IQ-test (Cito/SiDi po).
2. Leerlingen met een IQ hoger dan 120 worden besproken binnen de toelatingscommissie.
3. De leerling moet gemotiveerd zijn om actief mee te doen aan de activiteiten van de Plusgroep.
4. De leerling moet een hulpvraag hebben die moeilijk binnen de school opgelost kan worden (handelingsverlegen).

Daarnaast gelden de volgende voorwaarden:

- De leerling blijft ingeschreven op de eigen basisschool. De basisschool blijft formeel verantwoordelijk.
- De plusgroep leerkracht organiseert enkele contactmomenten voor de school, waarbij de voortgang en ontwikkeling wordt besproken.
- De leerlingen zijn tijdens een lesdag van de plusgroep verzekerd.
- De ouders zijn zelf verantwoordelijk voor het halen en brengen van hun kind naar de Plusgroep.
- De op het aanmeldingsformulier aangegeven leer- en aandachtspunten worden meegenomen in het handelingsplan.
- Er zitten niet meer dan 15 kinderen in de Plusgroep.

Verantwoordelijkheid

De verantwoordelijkheid voor het project wordt gedragen door de directeuren van de basisscholen die behoren tot het desbetreffende cluster.

De zorg voor de dagelijkse organisatie binnen de plusklas wordt gedragen door de plusgroep leerkracht.

De verantwoordelijkheid voor het bespreken van vorderingen van leerlingen en het voorzien van nodige adviezen en ondersteuning ten bate van de hele groep wordt verdeeld onder de intern begeleiders.

De terugkoppeling van vorderingen van leerlingen naar de thuis groepsleerkracht wordt gedaan door de plusgroep leerkracht en de intern begeleider van de school waar de desbetreffende plusgroep leerlingen vandaan komen

4. Zorg: signaleren en handelen

Goede zorg begint met waakzaamheid. Dat betekent letterlijk en figuurlijk de ogen en oren open in de dagelijkse praktijk, maar ook het registreren van gegevens die uit het dagelijks werk voortvloeien. Daarnaast kunnen onafhankelijke toetsen een beeld geven van de ontwikkeling van een kind. Door de gegevens te analyseren wordt helder waar bij het kind extra hulp of zorg nodig is.

Voor het uitvoeren van goede zorg onderscheiden we vier fasen:

- signaleren
- diagnosticeren
- begeleiden
- evaluatie met ouders

4.1 Signaleren.

Op onze school worden de leerlingen op verschillende manieren gevolgd.

Observaties en waarnemingen

Via observaties en waarnemingen van de leerkrachten t.a.v. leer- en gedragsproblemen. Opvallende waarnemingen worden met de interne begeleider besproken.

Methode gebonden toetsen

De methode gebonden toetsen worden na ieder blok afgenomen door de leerkracht. De resultaten en analyse worden door de leerkracht bijgehouden in de toetsmap. In iedere groep is extra instructie en herhalingsstof aanwezig. Mocht dit geen resultaat hebben, dan worden de leerlingen met de interne begeleider besproken voor verdere acties.

Methodeonafhankelijke toetsen

De methodeonafhankelijke toetsen van het CITO leerlingvolgsysteem worden twee maal per schooljaar afgenomen door de leerkracht. De toetsing gaat via de toets kalender (4.1.1)

De resultaten worden per leerling, door de leerkracht genoteerd in het digitale LOVS.

Iedere leerkracht is in het bezit van de toets kalender en jaarplanning, aan de hand waarvan de toetsen worden afgenomen en leerling besprekingen gehouden worden. Over het afnemen van de Cito toetsen zijn duidelijke afspraken (bijlage 4.1.2) vastgelegd, zodat de toets condities in alle groepen vergelijkbaar zijn.

Op beide scholen gaan we dit schooljaar beginnen met kleuter in beeld van Cito. Ook worden de leerlingen in Tiendeveen in groep 1 en 2 gevolgd via observaties en lijsten behorende bij Sil op school. Op OBS de Driesprong worden de leerlingen gevolgd en geobserveerd met behulp van de leerlijnen van Parnassys.

De Cito-toetsen worden afgenomen door de eigen leerkrachten, tevens kijkt hij of zij de toetsen na, noteert en analyseert de resultaten in het digitale leerlingvolgsysteem. De leerkrachten zijn verantwoordelijk voor het invoeren van de toets gegevens in het digitale volgsysteem. Volgens afspraak vinken zij bij spelling en rekenen en wiskunde de fouten aan. Vervolgens analyseren zij de gegevens van hun groepen. De interne begeleider analyseert gegevens voortvloeiend uit de toetsing. Zij maakt, in samenwerking met de directeur, een analyse van de opbrengsten op schoolniveau.

De resultaten van de toetsing worden in een gezamenlijk teamvergadering besproken. De toets scores zijn onderdeel van het rapport dat twee keer per jaar wordt meegegeven en wordt met de betreffende ouders besproken.

Bijlagen

4.1.1 toets kalender

4.1.2. Afspraken afname Cito

4.2 Diagnosticeren

Nadat een leerling is gesignaleerd als zorgleerling vindt er een verdere diagnose plaats door de interne begeleider. Zij beschikt over verschillende toetsen die afgenomen kunnen worden en brengt de problematiek van betreffende leerling verder in kaart. Ouders worden altijd op de hoogte gebracht van onderzoek door de interne begeleider.

Indien nodig kan de interne begeleider verdiepend onderzoek aanvragen door de ouders in contact te brengen met de schoolmaatschappelijk werker die het aanspreekpunt is richting CJG en andere instanties die een onderzoek kunnen verrichten.

4.3 Begeleiden

Ontwikkelingsperspectief en plan van aanpak.

Leerlingen die speciale zorg nodig hebben komen in aanmerking voor een ontwikkelingsperspectief met plan van aanpak. Deze vloeien voort uit toets gegevens, analyse van de toets en gesprekken tussen de leerkracht en de interne begeleider. Ieder ontwikkelingsperspectief wordt opgesteld door de leerkracht en intern begeleider en besproken met de ouders.

Voor CITO V- leerlingen waarbij nog geen extern onderzoek gedaan is, wordt in het instructiekaart aangegeven welke extra aandacht wordt gegeven. Ditzelfde geldt voor de CITO I+-leerlingen.

De leerkracht is verantwoordelijk voor het opstellen van het instructiekaart, de interne begeleider heeft hierin een ondersteunende rol. De ontwikkelperspectieven worden vermeld op het instructiekaart en dienen als bijlage toegevoegd te worden.

De ontwikkelperspectieven en plannen van aanpak worden met de ouders van de leerlingen besproken, de leerkracht onderhoudt zelf de contacten met de ouders van zorgleerlingen, de interne begeleider kan op verzoek bij deze gesprekken aanschuiven.

4.4 Evaluatie.

Iedere vorm van begeleiding wordt regelmatig geëvalueerd door de leerkracht, eventueel met ondersteuning van de interne begeleider.

Daarnaast evalueert iedere leerkracht regelmatig volgens de methode gebonden toetsen van de school. Extra toetsing, nodig voor specifieke evaluatie worden door de interne begeleider afgenomen. De groepsleerkracht doet hiervan verslag naar de ouders.

4.5 Signaleren dyslexie

Bijzondere aandacht is er voor het signaleren van dyslexie. Al op jonge leeftijd kunnen signalen wijzen naar dyslexie en hoewel de vaststelling na het uitgebreid verzamelen van gegevens en specifiek onderzoek kan plaatsvinden is het van belang mogelijk signalen al vroeg in kaart te brengen. Daarvoor hanteren we een protocol, dat als bijlage is toegevoegd. (bijlage 4.5.1)

Wanneer een leerling 3x een E scoort op de DMT of D en E scores op de DMT in combinatie met D en E scores op Cito Spelling dan kunnen ouders hun kind aanmelden bij een instituut voor dyslexie onderzoek. Ouders hebben de keuze uit De Poort in Hogeveen of Timpaan of het Regionaal instituut voor dyslexie (RID) in Assen. Hier kan diagnose en behandeling plaatsvinden. Ook kunnen ouders hier informatie krijgen over vergoeding via hun zorgverzekeraar

Voor leerlingen met een dyslexieverklaring stelt de IB-er in samenspraak met de leerkracht een dyslexiekaart(bijlage4.5.2) op. Hierop staan de didactische aanpassingen die voor deze leerling van toepassing zijn. De dyslexiekaart gaat steeds met de leerling mee naar de volgende groep.

Bijlage

4.5.1 Protocol dyslexie

4.5.2 Dyslexiekaart

5. De inrichting van de zorg

5.1 Planmatig werken

Planmatig werken in de zorg voor leerlingen worden in het algemeen 5 fasen onderscheiden:

1. problemen signaleren
2. problemen analyseren
3. oplossingen voorbereiden
4. oplossingen toepassen
5. oplossingen evalueren

Bij het signaleren van leerproblemen kan gebruik worden gemaakt van de resultaten van toetsen die deel uitmaken van het Cito Leerlingvolgsysteem, de methode gebonden toetsen en in groep 1/2 eigen observatielijsten en de leerlijnen van Parnassys.

Voor het signaleren van sociaal-emotionele problematiek maken we gebruik van Zien!.

Na het signaleren van problemen is het zaak dat deze worden geanalyseerd en een diagnose wordt gesteld. Ten slotte worden oplossingen voorbereid en toegepast. Deze worden beschreven in het instructiekaart. Na de uitvoering van het plan moet deze geëvalueerd worden en indien nodig bijgesteld.

5.2 Handelingsgericht werken

Gedurende het hele school jaar worden de leerlingen gevolgd. Dit vertalen we naar groepsoverzichten Groepsanalyse, planning extra zorg, de instructiekaarten en uiteindelijk in de dagelijkse planning te vinden in het ondersteuningstabel. Via de evaluatie en nieuwe gegevens wordt deze cyclus, het handelingsgericht werken, herhaald.

Er wordt door de leerkracht per groep een instructiekaart (5.2.1) opgesteld, waarin de instructiegroepen van de groep vermeld staan.

Om een helder beeld te krijgen van het verloop van de ontwikkeling van kinderen gebruiken we de volgende instrumenten

- de resultaten van het dagelijks werk
- de resultaten van de methode- gebonden toetsen
- de resultaten van de toetsen van het Cito- leerling- volgsysteem

Elk blok van een lesmethode eindigt met een toets, waarin duidelijk wordt of kinderen de lesstof beheersen. De methode geeft vervolgens herhaling- of verdiepingsstof. Eveneens is het de bedoeling dat de leerkracht de kinderen op de onderdelen waarop zij uitvallen, extra aandacht geven in de volgende lessen over dit onderdeel. Dit moet worden vastgelegd op het dagplanningsformulier (bijlage 5.2.2) en op het analyseformulier methode gebonden toetsen (bijlage 5.2.3)

De toetsen van het LOVS van Cito worden afgenomen volgens de jaarlijkse toets kalender (bijlage 4.1.1) en conform de afspraken die gemaakt zijn (bijlage 4.1.2.)

Groep 1 en 2:

Kleuter in beeld en Beginnende geletterdheid.

Hoogbegaafdheidssignalering: Sidi-po

Groep 3 t/m 8:

Tiendeveen Cito AVI, Driesprong leestempo, Rekenen en Wiskunde, Spelling, Begrijpend lezen.

Om de sociaal-emotionele vaardigheden van de leerlingen te volgen gebruiken we vanaf dit schooljaar Kindbegrip.

Alle leerlingen doen mee met de Citotoetsen. Leerlingen met een eigen leerlijn maken de toetsen op hun eigen niveau. Voor het berekenen van het groepsgemiddelde volgen we het document 'Analyse en waarderings' van de inspectie.

Vanaf groep drie worden de resultaten van het technisch lezen nauwlettend gevolgd m.b.v. de toetsing volgens het dyslexie protocol.

Methode gebonden toetsen

Op beide scholen wordt er gebruik gemaakt van de methode gebonden toetsen van Lijn 3, Staal, Pluspunt 4.0, Grip op lezen en Blink.

Eindtoets groep 8

De leerlingen in groep 8 doen mee met de Cito eindtoets. In principe doen alle leerlingen mee met de eindtoets, leerlingen die naar het LWOO uitstromen maken de niveautoets.

Uitzondering hierop vormen de leerlingen die naar het praktijkonderwijs uitstromen. Zij doen niet mee met de Cito-eindtoets. Deze leerlingen worden aan het begin van het schooljaar getest door het VO.

Leerlingen met de Pro-verwijzing en/of een IQ lager dan 75 hoeven niet mee te tellen voor het groepsgemiddelde.

Voor het berekenen van het groepsgemiddelde volgen we het document 'Analyse en waarderings' van de inspectie.

Algemeen kun je stellen dat er 2 Cito-toetsperiodes per jaar zijn, waarna de cyclus van handelingsgericht werken voortgezet wordt. (figuur 1)

Bijlagen

5.2.1 Model instructiekaart

5.2.2 Weekplanning

5.2.3 Analyseformulier methode gebonden toetsen

Groeps- en leerling besprekingen

Structureel, vijf keer per jaar, houdt de intern begeleider met het team een groepsbespreking over de resultaten van de leerlingen.

Na de toets periodes in januari en juni houden we een groepsbespreking, waarbij het team en de intern begeleider aanwezig zijn. In deze groepsbespreking worden alle leerlingen besproken. We bespreken de methode gebonden toetsen, de Citotoetsen, de screening hoogbegaafdheid en de screening van de sociaal-emotionele vaardigheden.

Voor leerlingen, die een IV of V scoren op de Citotoetsen wordt extra hulp ingezet.

Deze hulp wordt beschreven in een instructiekaart/extra zorgkaart en in het ondersteuningstabel.

Drie keer per jaar bespreken we individuele leerlingen, die door leerkracht of intern begeleider kunnen worden gebracht.

Twee keer per jaar worden vragenlijsten over de sociaal-emotionele ontwikkeling door middel van Kindbegrip voor alle leerlingen ingevuld.

De resultaten van de geboden ondersteuning worden geëvalueerd: Was de hulp effectief, zijn de doelen gehaald en welke hulp is er nog nodig.

5.3 Het stappenplan

Handelingsgericht werken vindt plaats in een cyclus van vier fasen: waarnemen, begrijpen, plannen en realiseren.

5.3.1 Stap 1: Het groepsoverzicht

Leerkrachten maken een groepsoverzicht met alle leerling gegevens betreffend

- namen
- cito gegevens
- observatie en gespreksgegevens
- specifieke onderwijsbehoeften

Het groepsoverzicht (bijlage 5.3.1) moet inzicht geven om tot een goede verdeling te komen van leerlingen t.a.v. instructie behoeften (maximaal drie instructie niveaus per groep).

Figuur 1

5.3.2 Stap 2: De instructiekaart

Doel

Voor het werken met instructiekaarten liggen ook binnen Bijeen afspraken over de inhoud. Met de instructiekaarten (bijlage 5.3.2) willen we bereiken dat leerkrachten in staat zijn het onderwijsaanbod af te stemmen op de onderwijsbehoeften van hun leerlingen. Een instructiekaart omvat de doelen en aanpak van het onderwijsaanbod m.b.t. een vakgebied voor het komende halve jaar, gericht op de verschillen van leerlingen binnen een groep. Leerkrachten werken handelingsgericht en gaan planmatig om met de verschillen in onderwijsbehoeften tussen leerlingen.

Uitgangspunten.

Voor het werken met instructiekaarten binnen onze school, hebben we de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- afstemming op de onderwijsbehoeften van de leerling
- preventief en proactief denken en handelen voor alle leerlingen binnen de groep
- richten op de positieve aspecten van zowel de leerling, de leerkracht en de ouders
- de leerkracht is de beslissende factor voor het afstemmen van het onderwijs
- de zorg wordt zoveel mogelijk binnen de klas aangeboden
- de intern begeleider begeleidt de leerkrachten met het uitvoeren van de stappen voor het werken met instructiekaarten
- de intern begeleider is de schakel naar externe begeleiding m.b.t. het uitvoeren en verbeteren van werken met instructiekaarten
- een systematische werkwijze, met herkenbare stappen

Leerlingen met een OPP staan apart vermeld, onder aan het instructiekaart, met een verwijzing naar een specifiek voor deze leerling geformuleerd plan.

De instructiebehoeften

We gebruiken op school de volgende indeling voor het clusteren van de leerlingen naar instructiebehoefte.

Instructiegevoelige leerlingen: basisinstructie

Deze leerlingen vormen meestal de grootste groep. Het zijn de leerlingen die zich met de basis instructie van de leerkracht, de begeleidde oefening en de zelfstandige verwerking doorgaans goed ontwikkelen. Het zijn de leerlingen die bij toetsing op niveau scores.

Instructieafhankelijke leerlingen: verlengde instructie

Dit zijn de leerlingen die op de toetsen onder niveau scoren. Zij hebben meer tijd nodig en zijn afhankelijk van verlengde instructie en begeleiding door de leerkracht om hun ontwikkeling goed te laten verlopen. In het instructiekaart krijgen deze leerlingen per week ongeveer een uur verlengde instructie en oefentijd met de leerkracht.

De school beschikt over minimumdoelen voor de instructieafhankelijke leerlingen.

De zorgleerlingen hebben een achterstand van meer dan een half jaar, de zwakke(re) leerlingen functioneren boven de zorgleerlingen en hebben een achterstand van maximaal een half jaar.

Instructieonafhankelijke leerlingen: verkorte instructie

Dit zijn de vlotte leerlingen die zich goed ontwikkelen. Het zijn de goede en zeer goede leerlingen die op de toetsen boven niveau scoren. Deze leerlingen hebben vaak aan een verkorte instructie genoeg om zelfstandig aan het werk te kunnen gaan. Bij deze leerlingen is het van belang hen voldoende uit te dagen en activiteiten aan te bieden op een hoger niveau.

Leerlingen met specifieke pedagogische en/of didactische behoeften

Dit zijn leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften waarvan de ontwikkeling beïnvloed wordt door cognitieve en/of sociaal/emotionele belemmeringen. OP en plannen van aanpak zijn leidend.

5.3.3 Stap 3: Uitvoering van het instructiekaart

De leerkracht gaat de dagelijkse activiteiten plannen en gebruikt daarvoor het dagplanningsformulier (bijlage 5.2.3) zoals door de school is vastgesteld. De extra begeleiding wordt weergegeven in de ondersteuningstabel.

De resultaten van methode gebonden toetsen worden gebruikt voor bijstelling van het instructiekaart.(zie evaluatie) Tussentijdse uitval met bijbehorende interventies worden ingepland op de ondersteuningstabel in de klassenmap. Bij een begeleidingsvraag van de leerkracht wordt de interne begeleider ingeschakeld.

5.3.4 Stap 4: Evaluatie

Afnemen van landelijk genormeerde toetsen (CITO) behorend bij het vakgebied(zie bijlagen toets kalender (bijlage 4.1.2).

Rond de herfstvakantie en meivakantie wordt een tussenevaluatie gemaakt, waarbij in het plan bijgestuurd kan worden. Er wordt op die momenten geen nieuw plan geschreven, maar de bijstellingen worden meegenomen in de eindevaluatie, de dagplanning en ondersteuningstabel..

Een groepsbespreking tussen de leerkracht en de interne begeleider m.b.t. de toets gegevens en uitvoering van het instructiekaart. De gegevens worden gebruikt voor het maken van het volgende instructiekaart

Aan het einde van het schooljaar wordt de groepsevaluatie overgedragen naar de volgende leerkracht.

Bijlagen

5.3.1 groepsoverzicht/evaluatie

5.3.2 Instructiekaart

5.4 Verantwoordelijkheden

- De groepsleerkracht stemt het onderwijs af op de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen
- De interne begeleider ondersteunt / coacht de leerkracht en coördineert de zorg (maakt een toets- en zorgkalender)
- De directeur is eindverantwoordelijk en stuurt op verbetering van de kwaliteit van het onderwijs en de zorg op onze school

5.5 Visie rol interne begeleiding

Vanuit een traditionele zorgstructuur (van binnen- naar buiten) groeit de school naar de zorgstructuur Passend Onderwijs. Met deze verandering zal ook de rol en de taak van de intern begeleider veranderen. De intern begeleider verbreedt en verdiept haar/zijn taak door steeds meer een collegiaal consultant te worden. Iemand die met de groepsleerkrachten de werkproblemen bespreekt en optreedt als coach.

Steeds zal de vraag van de intern begeleider bij begeleidingstrajecten moeten zijn : Wat heeft deze leerkracht nodig om zijn leerlingen(waar zorg over is) zo optimaal mogelijk onderwijs te kunnen geven. In het perspectief van passend onderwijs is het belangrijk om een begeleidingstraject zo in te vullen dat het bijdraagt aan het professioneel handelen van leerkrachten en aan diens zelfreflectie.

Er zijn vier rollen die de intern begeleider kan vervullen :

Coördinerende taken.

De intern begeleider zorgt voor een overzicht van zorgleerlingen. Zij bewaakt de uitvoering van afspraken over zorgleerlingen en heeft overleg met derden.

Directe zorgtaken.

In onze school heeft de intern begeleider geen RT taken.

Begeleidende taken.

De intern begeleider probeert samen met de leerkracht inzicht te krijgen in de problemen die hij/zij ervaart. Samen zoeken zij naar oplossingen die uitvoerbaar zijn in de klas. Dit kan d.m.v. gesprekken en klassenbezoeken.

Schoolontwikkeling taken.

De intern begeleider werkt aan verbeterpunten op het gebied van didactische en sociaal-emotionele aanpakken binnen de school als geheel.

5.5.1 In de praktijk

Binnen Bijeen zijn afspraken gemaakt over de urenverdeling voor de intern begeleiders. Op onze school is er voor de intern begeleider 4 uur beschikbaar. Dit betekent dat er keuzes gemaakt moeten worden in de uitvoering van de taken.

De intern begeleider coördineert alle activiteiten die gericht zijn op de zorgleerlingen.

De IB-er legt regelmatig in elke groep een klassenbezoek af.

Daarnaast voert de IB-er, vaak op verzoek van de leerkracht, observaties uit. Deze zijn gericht op leer- en/of gedragsproblemen van individuele leerlingen.

De school zorgt voor ondersteuning van leraren bij het gebruik van signaleringsinstrumenten. De leerkrachten kunnen aanvankelijk altijd bij de interne begeleider terecht voor ondersteuning.

De directeur is eindverantwoordelijk voor de zorgverbreding binnen de school en voert regelmatig overleg met de interne begeleider.

5.6 Middelen

De school beschikt over remediërende materialen om extra begeleiding te kunnen bieden.

Er is informatie voor de leerkrachten en er zijn extra materialen voor hulp, zowel op handelend niveau als voor schriftelijk verwerking. Er zijn computerprogramma's beschikbaar waarmee extra oefentijd kan worden gecreëerd.

5.7 Ouderbetrokkenheid

Op OBS Tiendeveen voeren de leerkrachten in de 2^e week na de zomervakantie een omkeer gesprek met de ouders n.a.v. een formulier, de ouders kunnen dit thuis al invullen.

In november vinden er gesprekken met alle ouders plaats. Er worden er 10 minuten gesprekken gevoerd in Tiendeveen en 15 minuten gesprekken op de Driesprong.

Kinderen en ouders ontvangen 2 x per schooljaar een schriftelijk rapport. Daarin staan de beoordelingen per vakgebied, de uitslagen van de Cito-toetsen.

Twee keer per jaar(februari/ juni) worden er 10 / 15 minutengesprekken gevoerd, gericht op het bespreken van het rapport.

Bij zorg worden er meerdere gesprekken gevoerd. Ouders worden frequent op de hoogte gebracht.

Begeleiding ouders PO->VO

We starten met een contactavond in november. Ook in november wordt er voor de ouders met een leerling in groep 8 een informatieavond, verzorgd door het VO en een adviserend gesprek door de groepsleerkracht van groep 8 met ouders over het voorlopige advies. Ouders kunnen dan tijdens de open dagen/avonden van het VO in januari gerichter kijken. In maart hebben de ouders en

leerlingen het afsluitend gesprek. Tijdens dit gesprek worden alle formulieren ingevuld en daarna verzonden naar het VO. De uitslag van de eindtoets in april kan daar alleen verandering in brengen, wanneer deze hoger uitvalt en ouders en leerling graag daarvoor willen gaan. De ouders en kinderen worden over deze stappen geïnformeerd aan het begin van groep 8. Hoogeveen kent vele mogelijkheden in het voortgezet onderwijs. Wij informeren de scholen over onze leerlingen en blijven ook op de hoogte van de prestaties van onze oud-leerlingen.

Voor de actuele formulieren zie site Wolfsbos Aanmeldingswijzer VO

5.8 Borgen van zorg

Door het werken met kwaliteitskaarten(WMK) wordt de zorg gevolgd en geborgd. Na het afnemen van een WMK kaart wordt een verbeterplan opgesteld.

6. De dagelijkse zorg

Om een goede zorg in de dagelijks gang van zaken te kunnen waarborgen, zijn er een aantal afspraken gemaakt die uitgangspunt zijn bij het werken in de groepen.

6.1 Organisatie in de groep

Aanwezig in alle lokalen

- Een instructietafel
- Een woordmuur
- Wandmateriaal met ondersteunende functies (wisselend)

Vorbereiding

De lessen worden vooraf gepland aan de hand van

- Jaarplanning diverse methoden
- Toets kalender
- Dagplanning leerkracht

Inhoud

De ochtenden zijn vanaf groep 3 grotendeels gelijk gepland en wordt er gewerkt aan de Nederlandse taal en Rekenen. De middagen worden gebruikt voor de overige vakken.

Instructie

Van de leerkrachten wordt verwacht dat zij de volgende onderdelen in hun lessen verwerken:

- dagelijkse terugblik
- de uitlegfase (interactief en gedifferentieerd)
- (in) oefening (coöperatief)
- individuele verwerking
- periodieke terugblik
- terugkoppeling

Zelfstandig werken

We willen de kinderen stimuleren om zelfstandig te werken. Omdat een deel van onze leerling populatie vanuit de cultuurkenmerken een afhankelijk houding heeft, stimuleren we dat met het gebruik van de Wat- nu? kaart op OBS Tiendeveen. Deze helpt de kinderen om de stappen, die zij niet vanzelf zouden zetten te nemen, voordat zij daadwerkelijk om hulp vragen. Op OBS de Driesprong wordt gebruik gemaakt van een vaste hulpronde. De leerkracht loopt na een instructie een vaste ronde door de klas. Hierbij krijgen alle leerlingen de mogelijkheid vragen te stellen. Anderzijds ziet de leerkracht alle leerlingen en kan de leerlingen complimenten geven, aansporen door te gaan met de opdracht of hulp te bieden waar dit nodig is. Op het bord staat de dagplanning geschreven. Het is voor de leerlingen duidelijk welke opdrachten ze zelfstandig moeten maken en bij welke zij instructie nodig hebben en een gezamenlijke start noodzakelijk is.

6.2 Didactisch handelen

Algemeen

Het didactisch handelen is gericht op: doelgericht werken, het doel van de les, de onderwijsbehoefte, duidelijke uitleg en de activerende didactiek. De lessen en onderwijsactiviteiten worden afgestemd op de structuur van de methoden. Daarbij wordt het leerdoel van de dag als uitgangspunt genomen.

Doel van de les

Onze kinderen hebben een overzicht nodig van wat die dag te gebeuren staat. Op de dagplanning op het bord staan de taken die er op die dagen gedaan moeten worden aangegeven. Daarnaast wordt bij elke instructie het doel benoemd door de leerkracht bij de start van de les.

In groep 1 en 2 wordt gebruik gemaakt van een dagritmeoverzicht en een planbord voor de activiteiten.

Duidelijke uitleg

Tijdens het duidelijk uitleggen staat de leerkracht model. Zowel leerkracht als leerling neemt de andere leerlingen mee in het denkproces door hardop te denken, de strategieën te benoemen en/of feedback te geven tijdens de instructie en terugkoppeling.

De leerkrachten leggen duidelijk uit door tijdens de uitleg aandacht te besteden aan denk- en leerstrategieën en gebruik te maken van samenwerkende leervormen.

De elementen van een goede instructie zijn ook onderwerp van observatie en gesprek bij klassenbezoeken door de directeur.

Activerende didactiek

Er wordt activerend les gegeven. Tijdens de instructie werken de leerkrachten met activerende items; kriskras en open vragen, kleine korte opdrachten, denken- delen- uitwisselen, vragen en tijd geven om mee te denken. Door gerichte observaties en opbouwende feedback wordt de leerling verder geholpen

Onderwijsbehoefte

De leerkrachten hebben hoge verwachtingen en stemmen het onderwijsaanbod af op de onderwijsbehoefte van het kind. In het instructiekaart staat duidelijk per leerling wat de onderwijsbehoefte is. Met behulp van de bevindingen en conclusies uit de groepsbespreking n.a.v. toets resultaten, analyses en observaties wordt een halfjaarlijks instructiekaart gemaakt.

6.3 Pedagogisch klimaat

OBS Tiendeveen is een vreedzame School:

Er was een "kapstok" nodig voor de begeleiding van de sociaal emotionele ontwikkeling van de kinderen.

We deden veel dingen, maar er ontbrak een doorgaande lijn. Die hebben we gevonden in de Vreedzame School. Duidelijkheid naar de leerlingen, ouders en het dorp. Wekelijks staat er per bouw in de nieuwsbrief wat de afgelopen week centraal heeft gestaan betreffende de vreedzame school.

Doelen van de Vreedzame school:

Kerndoel is dat we kinderen van jongs af aan een stem willen geven, en hen actief aan willen spreken op hun verantwoordelijkheid voor de omgeving.

Op het niveau van kinderen streeft het programma er naar om kinderen te leren:

1. op een democratische manier met elkaar beslissingen te nemen
2. constructief conflicten op te lossen
3. verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en voor de gemeenschap
4. een open houding aan te nemen tegenover verschillen tussen mensen
5. volgens welke principes onze democratische samenleving is ingericht.

Op het niveau van de organisatie realiseert het programma een positief sociaal en moreel klimaat waarin:

1. iedereen op een positieve manier met elkaar omgaat
2. de eigen kracht van kinderen benut wordt
3. leerkrachten, groepsleiders zich veilig voelen
4. handelingsverlegenheid bij leerkrachten en groepsleiders voorkomen wordt

Voor de sociaal-emotionele vaardigheden wordt dit jaar Kindbegrip ingevoerd op beide scholen. Dit is gekoppeld aan Parnassys bestaat uit twee digitale vragenlijsten: één voor de leerkracht en vanaf eind groep 5 vullen de leerlingen ook een vragenlijst in. In november vullen de leerlingen en de leerkracht de vragenlijsten in. Voor de handelingsfase wordt verwezen naar de website van het SLO (Stichting Leerplan Ontwikkeling). Hier is informatie te vinden over het stimuleren van de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen en over het omgaan met sociaal-emotionele problemen. Vervolgens wordt een instructiekaart opgesteld. Als methode wordt 'Beter omgaan met jezelf en de ander' gebruikt. Toetsing vindt plaats volgens de toetskalender.

De school beschikt over een veiligheidsplan, de inhoudsopgave is als bijlage toegevoegd (bijlage 6.3.1). Het pestprotocol is een onderdeel van het veiligheidsplan.

Bijlagen

6.3.1 Inhoudsopgave Veiligheidsplan

6.4 Administratie

De leerkrachten zijn verantwoordelijk voor de groepsadministratie. Deze wordt bijgehouden in 2 mappen, een klassenmap en een toetsmap, waarvan de inhoud op schoolniveau is vastgesteld. Dagelijks noteert de leerkracht de planning van de dag, de evaluatie van de activiteiten en het vervolg in de vervolgplanning.

De leerkracht draagt zorg voor de schriftelijke rapporten, het invullen van vragenlijsten t.b.v. externe instanties (b.v. GGZ, schoolarts), mits de ouders daarvoor toestemming hebben gegeven.

Leerlingendossier

Alle gegevens van onze ondersteuning leerlingen worden door de IB-er bewaard in het leerlingendossier en opgeslagen in Parnassys. De leerkracht bewaart ook alle toets gegevens van methode gebonden toetsen en Citotoetsen in de leerlingenmap.

De toets resultaten van het Cito LOVS worden via de computer ingevoerd en verwerkt. Twee keer per jaar worden van de groepsresultaten trendanalyses gemaakt door directeur en IB-er. Deze worden in de teamvergadering besproken. Hierop wordt een actieplan gemaakt. Plannen van aanpak worden door de leerkracht bewaard.

In Parnassys worden gegevens van leerlingen door leerkracht en IB-er ingevoerd. Ook afspraken betreffende de ondersteuning worden hierin opgeslagen

7. Zorg door de school heen

7.1 Instroom- doorstroom- uitstroomprotocol

Instroomprotocol

Een kind kan op de volgende manier op OBS de Driesprong en OBS Tiendeveen worden aangemeld als leerling:

1. als het kind de leeftijd van 4 jaar heeft bereikt
2. bij verhuizing vanaf een andere basisschool
3. bij wisseling van school
4. bij terugplaatsing van een school voor speciaal basisonderwijs
5. bij aanmelding van een leerling via de Commissie van Indicatie stelling vanuit de Wet op de Expertisecentra

Wanneer ouders hun kind aanmelden op OBS de Driesprong of OBS Tiendeveen krijgen ze van de directeur een rondleiding door de school. Ze krijgen een map voor oriënterende ouders uitgereikt. Tijdens het gesprek krijgen ze informatie over de uitgangspunten, het beleid, de ondersteuning structuur en de organisatie van de school. Daarna wordt het aanmeldformulier ingevuld. Er wordt tevens besproken wat de ouders van de school mogen verwachten en wat de school van de ouders verwacht

Ad 1 De leerkracht bij wie het kind in de groep komt, neemt acht weken van tevoren contact op met de ouders om af te spreken wanneer het kind mag komen meedraaien. Een kind dat vier jaar wordt mag vijf keer meedraaien om te wennen. Vanaf de vierde verjaardag mag een kind elke dag naar school. Als dit in het begin nog wat teveel is, wordt dit in overleg met de ouders opgebouwd. Voordat een 4-jarige kleuter op school komt is er overdracht van de peuterspeelzaal. Van de BSO is er een zeer beperkte overdracht.

Ad 2 Ouders worden gevraagd naar adresgegevens, rapporten en toets uitslagen van de vroegere basisschool.

Ad 3 Wanneer ouders een kind komen aanmelden van een andere school in de gemeente Hoogeveen, om andere redenen dan verhuizing wordt eerst contact opgenomen met de desbetreffende school. Daarna wordt plaatsing overwogen.

Ad 4 Terugplaatsing van een school voor speciaal onderwijs is tot nu toe niet voorgekomen op OBS Tiendeveen.

Ad 5 We hebben enkele leerlingen met een PAB traject op onze school. Er is contact met het samenwerkingsverband en de ambulante begeleiders.

Doorstroomprotocol

Overgang van groep 1 naar 2

In principe laten we de leerlingen van groep 1 naar groep 2 doorstromen. Kleuters ontwikkelen zich met sprongen. Daarom is het mogelijk dat een kleuter die in groep 1 nog niet op het juiste niveau zit, een ontwikkelingsgroei doormaakt in groep 2, waardoor hij/zij wel mee kan met het groepsniveau.

Risicoleerlingen van groep 1 worden aangemeld bij de logopediste voor onderzoek. Ouders vullen een toestemmingsformulier in.

In de beoordeling of een kleuter door kan naar groep 3 vindt een analyse plaats van de resultaten van kleuter in beeld en Beginnende geletterdheid, Kindbegrip, de vaardigheidsgroei, het niveau van spraak/taal en de motoriek.

Samen met het oordeel van de leerkracht en de logopedist wordt een weloverwogen beslissing genomen. Deze wordt door de leerkracht op papier gezet en in het archief bewaard. Zie formulier overgangscriteria.

Overgang van groep 2 naar 3

Op OBS Tiendeveen wordt er in de kleutergroepen door de leerkracht geobserveerd met behulp van de observatielijsten van Sil. Op OBS de Driesprong worden de leerlingen door de leerkracht geobserveerd met behulp van de leerlijnen van Parnassys. Verder wordt het bereideneerd aanbod volgens PDO gescreend. De Cito toetsen Taal voor kleuters, Rekenen voor kleuters en Beginnende geletterdheid worden afgenomen. Bij risicoleerlingen wordt de TAK-toets afgenomen, om de actieve en passieve woordenschat te meten.

Naast alle toets gegevens wordt het oordeel van de leerkracht, de logopedist, de schoolarts en het sociaal-emotioneel welbevinden van de leerling meegenomen in de overweging of een kleuter naar groep 3 kan.

Om te voorkomen dat leerlingen veel langer dan 8 jaar over het basisonderwijs doen stromen kleuters die tussen oktober en eind december van hetzelfde jaar 6 worden in principe door naar groep 3. Om deze kleuters een goede start te geven moeten zij wel voldoen aan de volgende normen:

Kleuter in beeld: gemiddeld een voldoende op alle onderdelen

Cito Beginnende geletterdheid: III.

Voldoende beheersing van mondelinge taal

Voldoende woordenschat

Wanneer één of meerdere onderdelen onvoldoende zijn, wordt de leerling in de groepsbespreking besproken. Stroomt een ondersteuning leerling door, dan wordt deze kleuter in het instructiekaart van groep 3 bij de ondersteuning leerlingen geplaatst. Hij/zij krijgt extra instructie en extra (begeleide) oefentijd.

Overgang van groep 3 naar 4 en verder

Bij de beoordeling of een leerling in het nieuwe schooljaar naar de volgende groep kan doorstromen zijn de resultaten van de volgende toetsen het meest zwaarwegend:

In de groepen 3 t/m 8 wegen de Citotoetsen Technisch lezen, Begrijpend lezen, Rekenen en Spelling het zwaarst.

Scoort een leerling op twee van deze toetsen onvoldoende, dan wordt de leerling besproken in de leerlingenbespreking. In de overweging of de leerling over gaat naar de volgende groep wordt ook de woordenschat en sociaal-emotionele ontwikkeling meegenomen (Zien).

Stap 1

Zijn twee van bovengenoemde vakken onvoldoende(IV, V V-), dan volgt een analyse van de vorderingen m.b.v. het LOVS:

- Leerling rapport met grafiek en tabel
- Leerling rapport met voorspelling voor:
  - Technisch lezen, begrijpend lezen, rekenen en spelling

Stap 2

Aan de hand van het alternatief leerlingrapport wordt de achterstand beoordeeld.

Het doel is dat de leerling eind groep 8 minimaal het Cito niveau E7 haalt voor bovengenoemde toetsen.

De redenen van de beslissing om de leerling wel of niet over te laten gaan wordt door de leerkracht ingevuld op het formulier 'doublure' en in het leerling dossier bewaard.

Stap 3

Wanneer een leerling is blijven zitten en valt de score opnieuw onder bovengenoemde criteria, dan wordt in overleg met de ouders contact opgenomen met de orthopedagoog van Bijeen en volgt mogelijk een nader onderzoek of observatie.

Ons doel is dat de leerling t/m groep 5 met het niveau van de groep meedoet, door het inzetten van extra instructie en extra leertijd.

Overgang is een beslissing van de school

De beslissing of een leerling al dan niet overgaat naar een volgende groep ligt bij de school.

Wanneer ouders het met de doublure van hun kind oneens zijn, wordt zwart op wit gezet, dat de leerling bevorderd is, ondanks het negatieve advies van de school.

Ouders en de directeur ondertekenen dit document.

Uitstroomprotocol

- In groep 8 worden de leerlingen voorbereid op de overgang naar het voortgezet onderwijs.
- Aan het begin van het schooljaar worden de ouders uitgenodigd. Tijdens dit gesprek komt het niveau en de toekomstverwachting van de leerling aan de orde.
- In september zo nodig leerlingen aanmelden voor psychologisch onderzoek op het VO. Dit kunnen ook leerlingen zijn, die door een doublure aan het eind van groep 7, acht jaar basisschool gevolgd hebben.
- In november wordt een ouderavond georganiseerd voor de ouders en leerlingen van groep 8. Hierin komt aan de orde welke schooltypen er zijn, waar je op moet letten bij de keuze van de school en hoe de aanmeldingsprocedure verloopt.
- Ouders en leerlingen hebben dan de mogelijkheid om vragen te stellen.
- In januari ontvangen de leerlingen het boekje "Waar heen na de basisschool". Hierin staan alle scholen voor voortgezet onderwijs in de gemeente Hoogeveen beschreven. Verder ontvangen ze een uitnodiging voor de open avonden van het VO in februari. Op deze avonden kunnen de ouders samen met hun kind de verschillende scholen voor voortgezet onderwijs bezoeken. Ze kunnen dan sfeer proeven en zich laten informeren.
- Gedurende dit schooljaar worden de leerlingen voorbereid op het vervolgonderwijs. Naar aanleiding van informatieve brochures en video's wordt de kinderen gepraat over het vervolgonderwijs. Hoe was je indruk tijdens je bezoek op de open avonden? Wat kun je verwachten, waar ben je bang voor, wat lijkt je leuk, waar moet je voor oppassen, wat zijn de verschillen met de basisschool?
- Half februari volgt een contactavond.
- Het rapport wordt besproken.
- De leerkracht geeft een voorlopig advies.
- De ouders geven ook hun wens te kennen.
- In april wordt de Citotoets Eindtoets afgenomen. Leerlingen met een lwoo/pro indicatie maken de niveautoets op de computer.
- Voor dyslectische leerlingen wordt ook een gesproken versie van de Citotoets aangevraagd.
- Uiterlijk half maart worden de ouders opnieuw op school uitgenodigd.
- De toets uitslagen worden besproken.
- De leerkracht heeft het onderwijskundig rapport ingevuld en bespreekt dit met de ouders.
- De ouders hebben het aanmeldingsformulier voortgezet onderwijs al ingevuld en meegenomen.
- De leerkracht geeft zijn mening omtrent schoolkeuze.
- De ouders geven hun keuze voor de vervolgschool te kennen.
- De leerkracht van groep 8 stuurt de aanmeldingsformulieren samen met
- Het onderwijskundige rapport
- De eventuele handelingsplannen, leerlijnen
- Extra gegevens leerling. Bijv. uitslagen van recent uitgevoerd onderzoek
- naar de betreffende scholen voor voortgezet onderwijs.
- Voor leerlingen die in aanmerking komen voor lwoo/pro moet er naast deze informatie ook informatie over het sociaal-emotioneel functioneren worden toegevoegd. Voordat deze informatie verzonden wordt, wordt van alles een kopie gemaakt en wordt bewaard in het leerling dossier.
- Indien de groepsleerkracht het wenselijk vindt om bepaalde zaken over de aangemelde leerling mondeling toe te lichten, dan kan hij op het onderwijskundig rapport aangeven dat hij graag een mondelinge toelichting wenst te geven aan de vertegenwoordiger van de toekomstige school. De z.g.n. 'warme overdracht'.
- Eind februari stuurt het VO een uitnodiging voor een vragenuurtje voor ouders. Ouders worden zo in de gelegenheid gesteld vragen of problemen rondom de aanmelding.
- Midden april sturen de scholen voor voortgezet onderwijs de uitslag van toelating naar de ouders en de basisschool. Voor de kinderen die in november aangemeld zijn, is dit in de regel eerder.
- In juni krijgen de leerlingen een uitnodiging om gedurende een dagdeel hun toekomstige school te bezoeken. Ze krijgen dan de nodige informatie om in het volgende schooljaar te kunnen

starten. Deze informatie wordt op de basisschool besproken om eventuele vragen te beantwoorden en om onzekerheden weg te nemen.

- De directeur schrijft de leerlingen uit.
- In november is er de zgn. 'terugkomdag'.
- De oud-leerkracht wordt uitgenodigd op het voortgezet onderwijs om van de mentoren te vernemen hoe het met de leerlingen gaat.

Doublure

Wanneer een leerling niet voldoet aan de overgangscriteria komt deze leerling in de leerlingbespreking. Een leerling blijft zitten wanneer er op de, in de overgangscriteria genoemde vakken, onvoldoende vorderingen zijn.

In deze beslissing nemen we ook de methode gebonden toetsen mee, het oordeel van de leerkracht en het sociaal-emotionele niveau van de leerling mee. Ouders worden na de toets periode van januari op de hoogte gebracht van een mogelijke doublure. In de periode van februari tot de zomervakantie zal d.m.v. interventies die beschreven staan in het instructiekaart getracht worden de leerling op een voldoende niveau te krijgen.

Doubleren gebeurt alleen wanneer we de stellige indruk hebben dat de leerling na een jaar mee kan op het niveau van de groep. De onderwijsbehoefte van de leerling wordt beschreven in het groepsoverzicht. Vervolgens wordt in het instructiekaart de doelstelling, leerstof en aanpak beschreven.

De beslissing ligt bij school, de eindverantwoordelijke is de directeur.

Overweging zitten blijven

Wanneer er ernstige twijfels zijn of een leerling over kan naar de volgende groep dan onderneemt de leerkracht de volgende stappen:

- Formulier overgangscriteria: stap 1 en 2, eventueel samen met de IB-er.
- Hoe is het geheugen, werkhouding, concentratie en motivatie? Zal dit veranderen door doublure?
- Wat is het effect van zitten blijven? Het tweede jaar III-score en daarna weer terugval? Heeft het wel zin?
- Kan de leerling de groepsinstructie goed volgen? Lukt het wel met verlengde instructie en verwerking op eigen niveau?
- Moet de leerling in de toekomst/volgend schooljaar op een eigen leerlijn? Voor welk(e) vak(ken)?
- Moet de leerling getest worden om mogelijkheden en IQ vast te stellen?
- Sociaal-emotioneel: Hoe ligt het kind in de groep? Omgang met leeftijdsgenootjes. Doet het erg jong aan?
- Komt het bij een broertje of zusje in de groep?

7.2 Najaar kinderen

Bijzondere aandacht vragen de najaar kinderen die in oktober, november en december instromen in de kleutergroep. Deze kinderen gaan normaliter door naar groep 2 in het nieuwe schooljaar. De school kan, gezien de onderwijsbehoeften van het kind, in samenspraak met de ouders/verzorgers voor deze kinderen de afweging maken om de kleuterperiode te verlengen.

7.3 Externe instanties

School maatschappelijk werk

Om leerlingen met sociaal-emotionele problemen én hun ouders te ondersteunen hebben we de mogelijkheid de hulp van de school maatschappelijk werker in te schakelen. Zij is voor twee uur per week aan onze school verbonden. Ze voert gesprekken met ouders en individuele leerlingen. En zal ouders adviseren en zo nodig doorverwijzen naar diverse vormen van hulpverlening. Door het intensief volgen van onze leerlingen streven we ernaar een stagnerende sociaal-emotionele ontwikkeling vroegtijdig op te sporen.

GGD

Jeugdarts

In groep 2 en 7 worden de leerlingen gezien door de jeugdarts.

Jeugdverpleegkundige

Op advies van de jeugdarts worden leerlingen uit alle groepen gevolgd door de jeugdverpleegkundige. Ook kan deze op verzoek van school een leerling oproepen.

Op school is het Protocol 'Medicijn verstrekking op scholen' aanwezig.

Er is contact en samenwerking met SWW, VT, CJG, GGZ en Yorneo.

8. De ontwikkeling van onze zorgkwaliteit

8.1 Algemeen

Het hebben van een plan is geen garantie voor de komende tijd. Daarom zullen we ons jaarlijks moeten blijven bezinnen en ontwikkelen. We zijn ons bewust van het ontwikkelingsproces waarin we ons bevinden.

Omdat we graag gedegen te werk gaan, werkt de school met de PDCA- cyclus. We stellen ons een doel, we spreken af hoe we het willen doen en draaien daarna een afgesproken periode, daarna volgt een evaluatie, eventuele bijstelling en vaststelling. Vervolgens herhaalt de cyclus zich weer. Door het herhalen van de PDCA- cyclus zorgen we voor de borging.

8.2 2021-2022

Voor het schooljaar 2021-2022 hebben we de volgende ontwikkelingen voor ogen:

Analyseren/instructiekaart/dagplanning.

Het format van de analyses is aangepast. In het schooljaar 2020-2021 is dit format op beide scholen ingevoerd. In de dagplanning wordt structureel bijgehouden wat de ontwikkelingen van de leerlingen zijn. Er wordt planmatig gewerkt en uitval van leerlingen wordt in de dagplanning opgenomen. Bij onderdelen die in een later blok of thema nog aan bod zullen komen worden de namen van betreffende leerlingen in de handleiding genoteerd.

Voor rekenen en taal zijn de kwaliteitskaarten ingevuld.

Doelen rekenen 2022-2023

- De werkwijze handelend rekenen evalueren en bijstellen met name het gebruik van concrete materialen en het uitspelen van rekenproblemen.
- Leerkracht brengt structuur aan in de lessen en werkt doelmatig evalueren en bijstellen
- Rekenmuurtje Bareka borgen

Doelen taal:

Doelen 2022-2023

- De werkwijze technisch lezen evalueren en bijstellen
- De werkwijze woordenschatonderwijs borgen
- De werkwijze begrijpend lezen evalueren en bijstellen
- 1 activiteit ouderbetrokkenheid uitvoeren
- Verbeteren van de leescultuur, afspraken borgen
- Thema afspraken en format spellingonderwijs borgen
- Labelen: er wordt geïnventariseerd welke woorden aangevuld / vervangen moeten worden
- Kansrijke Taalhoeken: werkwijze bespreken en zo nodig bijstellen
- Vertelkastje: afspraken maken over de inzet en werkwijze hiervan

Bijlagen

8.2 kwaliteitskaarten rekenen en taal.

8.3 Vanaf 2020

Een school in ontwikkeling ontdekt zelf nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden, maar ook de vraag van buiten de school zal de aandacht vragen. Onderwijs is altijd in beweging en het blijft de kunst in te spelen op interne en externe vragen (en verwachtingen)

Het doel moet duidelijk zijn. Zorgen dat elk kind de ontwikkelingsmogelijkheden aangeboden krijgt, die bij hem of haar passen. Dat vraagt aandacht, zorgvuldigheid, standvastigheid en soms een tikkeltje moed.

Bijlage 3.1.1

KENMERKEN SCHOOLPOPULATIE 2022-2023 OBS Tiendeveen

We hebben op dit moment 36 leerlingen, afkomstig uit 26 gezinnen.

Groepen en aantal ll	Verlenging (gehele loopbaan)	Psychologische onderzoeken/ IQ onderzoek
Groep 1		
Groep 2		
Groep 3		
Groep 4		1
Groep 5		
Groep 6		1
Groep 7		2
Groep 8		2

Groepen	GGZ Accare Vizier	2 ^e Leerlijn	Opleidingsniveau ouders per groep			
			Onbekend nvt	Categorie 3 Overige vo en hoger	Categorie 2 Lbo/vbo,pro vmbo bbl/kbl	Categorie 1 Basis of (v)so, zmlk
Groep 1						
Groep 2						
Groep 3						
Groep 4						
Groep 5						
Groep 6						
Groep 7						
Groep 8						

Groepen	Arrangementen	SMW/Yorneo	SOVA-training
Groep 1			
Groep 2			
Groep 3			
Groep 4		1	
Groep 5			
Groep 6		1	
Groep 7		1	
Groep 8		1	

Groepen	Woont niet bij ouder(s)	Verhuis-leerlingen	Eén-ouder gezin	Scheidingen	Samen-gesteld gezin
Groep 1				2	
Groep 2					
Groep 3				1	
Groep 4					
Groep 5				1	1
Groep 6				1	
Groep 7				1	
Groep 8			1		

Bijlage 3.1.1

KENMERKEN SCHOOLPOPULATIE 2022-2023 OBS de Driesprong

We hebben op dit moment 40 leerlingen, afkomstig uit 28 gezinnen.

Groepen en aantal ll	Verlenging (gehele loopbaan)	Dyslexie	Andere leerstoornis dan dyslexie	Psychologische onderzoeken/ IQ onderzoek
Groep 1				
Groep 2				
Groep 3	1			1
Groep 4				
Groep 5		1		1
Groep 6				1
Groep 7		1		
Groep 8		3		

Groepen	GGZ Accare Vizier	Tweede leerlijn	Opleidingsniveau ouders per groep			
			Onbekend/nvt	Categorie 3	Categorie 2	Categorie 1
Groep 1						
Groep 2			2	7		1
Groep 3	1		3	3	6	
Groep 4			3	7	2	
Groep 5			4	4		
Groep 6			6	4	1	
Groep 7			3	2	1	
Groep 8			8	6	2	

Groepen	Arrangementen	Gewogen leerlingen	LWOO/ PRO-leerlingen	SMW	SOVA-training
Groep 1					
Groep 2					
Groep 3					
Groep 4					
Groep 5					
Groep 6					
Groep 7					
Groep 8			2		

Groepen	Woont niet bij ouder(s)	PGB	Verhuis-leerlingen	Eén-ouder gezin	Schei-dingen	Samen-gesteld gezin
Groep 1				3		
Groep 2				2		
Groep 3				3		
Groep 4				1		1
Groep 5					1	
Groep 6	1					
Groep 7				1		
Groep 8	1					1

SCHOOLPOPULATIE EN SPECIFIEKE LEERBEHOEFTE

Algemene beschrijving n.a.v. bovengenoemde getallen OBS Tiendeveen

De school wordt bezocht door autochtone leerlingen.

Veelal zijn het kinderen waarvan de grootouders en ouders ook leerling van op OBS Tiendeveen (voorheen de JC Rahderschool)zijn geweest.

De ouderpopulatie bestaat vooral uit mensen die werken in loondienst en/of handarbeid verrichten. In veel gezinnen is Drents de thuistaal.

Algemene beschrijving n.a.v. bovengenoemde getallen OBS De Driesprong

De school wordt bezocht door autochtone leerlingen.

De ouderpopulatie bestaat vooral uit mensen die werken in loondienst en/of handarbeid verrichten. In veel gezinnen is Drents de thuistaal.

Het leerling-gewicht van 4-6 jarigen is 0% (onze verklaring: mede veroorzaakt door de nieuwe weging). De meeste ouders hebben een opleiding op VMBO of MBO-niveau genoten. Er zijn maar drie gezinnen waarin ouders een hogere opleidingsniveau hebben behaald.

We zien op beide scholen bij activiteiten op school voor ouders een gemiddelde opkomst van rond de 25 %. Het team moet veel moeite doen om inhoudelijke betrokkenheid van de ouders te realiseren. Er wordt in een groot deel van de gezinnen weinig tot niet voorgelezen. Het team ervaart dat een groot deel van de kinderen met weinig kennis van de wereld binnen komt. Veel kinderen nemen een afwachtende houding aan en doen maar in beperkt mate initiatief. Veel kinderen komen met een beperkte woordenschat de school binnen.

Consequenties voor ons beleid:

Ons beleid is gericht op activerende didactiek, opbrengstgericht werken, hoge, maar realistische doelen aan de leerlingen stellen en ouderbetrokkenheid.

De afgelopen jaren is er gewerkt aan het vergroten van de zelfstandigheid en zelfverantwoordelijkheid van leerlingen, hetgeen een vast onderdeel van de dagelijkse praktijk geworden is. Daarbij richt de school zich op structurele uitbreiding van de woordenschat bij leerlingen met behulp van de viertakt-methode en zichtbare woordclusters. We hebben initiatief genomen tot de zgn. Gouden Driehoek, waarbij kind, ouders en leerkracht samen werken om tot zo optimaal mogelijk welbevinden en leerrendement van het kind te komen. We merken dat meerdere gezinnen te maken hebben met persoonlijke (gezins-)problemen. Dit heeft merkbaar gevolgen voor de kinderen.

De school heeft dan ook veel contact met maatschappelijk werk.

Om een structureel beleid op dit gebied te kunnen vormgeven zijn we begonnen met de implementeren van De vreedzame school.

De beperkte woordenschat en kennis van de wereld hebben invloed op het niveau van begrijpend lezen. De school heeft hier in bestuurs- verband een ontwikkelpunt van gemaakt.

Onderdeel van het traject vormen teamscholing, klassenbezoeken, informatie overdracht woordenschat en collegiale consultatie.

Specifieke onderwijsbehoefte

Wat we doen:

- Interactieve Gedifferentieerde Directe Instructie (IGDI-model)
- Werken met dagtaken
- Zelfstandig Werken
- Accent op technisch lezen in de onderbouw
- Woordenschat door de hele school heen
- Begrijpend luisteren in de groepen 1 t/m 4
- Leesactiviteiten groep 1 t/m 8 om het leesplezier te vergroten (zie leesplezierplan)
- Meer achtergrondkennis over Begrijpend Lezen en Woordenschat
- Modellen door leerkrachten (leerkrachtgedrag)

- Interactief en hardop denkend voorlezen
- Veel aandacht voor handelend rekenen
- Rekenkast in alle groepen met materialen die de leerlingen kunnen helpen problemen op te lossen.
- Groepsdoorbrekend werken aan doelen.
- Veel aandacht voor het automatiseren in de groepen 3 t/m 8
- Analyses maken van toetsen begrijpend lezen, rekenen, spelling, technisch lezen, woordenschat en de sociaal emotionele ontwikkeling.
- Verdieping in taakbesef van de leerlingen, mede verantwoordelijkheid voor eigen leerproces

Bijlage 4.1.1 met nieuwe toetskalender in. Dmt twee eruit

Toets kalender OBS de Driesprong en OBS Tiendeveen 2022-2023

Groep 1 en 2

November		Kindbegrip
Januari	Toets weken	Beginnende geletterdheid groep 2 CITO kleuters in beeld

Groep 2

Mei		Sidi PO
Juni		Beginnende geletterdheid groep 2 CITO rekenen voor kleuters CITO taal voor kleuters

Groep 3

Oktober		Herfstsignalering
November		Kindbegrip
Januari	Toets weken	CITO rekenen CITO spelling CITO leestempo
Mei		Sidi PO
Juni	Toets weken	CITO leestempo CITO rekenen CITO spelling CITO begrijpend lezen

Groep 4 t/m 8

Oktober		CITO DMT ondersteuning lln.	IB
November		Kindbegrip	
Januari	Toets weken	CITO leestempo CITO rekenen CITO spelling CITO begrijpend lezen Kindbegrip leerlingen 5 t/m 8	
Mei		Sidi PO	

Juni Toets weken
(Groep 8 doet niet mee)

CITO leestempo
CITO rekenen
CITO spelling
CITO begrijpend lezen

Bijlage 4.1.2

Afspraken afname Cito LOVS

- **Begrijpend lezen** mag niet worden voorgelezen, wel mogen de leerlingen de tekst zelf hardop lezen.
- **Rekenen en wiskunde** mag worden voorgelezen, dyslectische kinderen mogen hun tafelkaart gebruiken, rekenrekjes e.d. zijn niet toegestaan. Leerlingen in groep 3 en 4 mogen wel tussen uitkomsten noteren in hun boekje, zelf lege getallenlijn tekenen ed. Getallenlijn e.d. afdekken/ verwijderen
Groep 5: gebruik van kladblaadje is toegestaan.
Geen kladblaadje bij:
Groep 6: M6 deel 1, E6 deel 3
Groep 7: M7 deel 2, E7 deel 2
Groep 8: B/M 8 deel 2
- Fouten mogen niet verbeterd worden.
- We laten leerlingen een toets NIET overdoen, uitzonderingen.....
- We leggen een leerling een opdracht NIET uit, zeggen alleen dat ze de opdracht nog maar eens goed moeten lezen.
- We halen geen onderdelen meer naar voren.
- Wel modellen spelling deel 2 van te voren.

Het afnemen van toetsen bij leerlingen met dyslexie (advies van Cito)

Wanneer kunt u nu welke hulpmiddelen of aanpassingen inzetten bij leerlingen met dyslexie, zonder dat de resultaten te sterk beïnvloed worden?

Advies van Cito

Het advies van Cito voor aanpassingen voor leerlingen met dyslexie is in lijn met de algemene richtlijn die Cito hanteert voor het gebruik van hulpmiddelen en aanpassingen bij toetsen. In principe adviseren wij om alle leerlingen de toetsen onder dezelfde omstandigheden te laten maken en dus de voorgeschreven afname-instructies te volgen. Dit in verband met de vergelijkbaarheid van de resultaten van leerlingen met die van anderen in hun groep en de normgroep. Er kunnen omstandigheden zijn die het noodzakelijk maken om toch bepaalde aanpassingen te doen of hulpmiddelen toe te staan. De vragen die u bij elke aanpassing moet stellen, zijn:

- Meet de toets nog steeds wat hij moet meten?
- Leidt de aanpassing tot overcompensatie, waardoor de leerling bevoordeeld wordt ten opzichte van andere leerlingen?

Hulpmiddelen en aanpassingen bij de LVS-toetsen

Hulpmiddelen

Een groot deel van de LVS- toetsen is zowel in een papieren als in een digitale versie beschikbaar. De digitale toetsen Rekenen- Wiskunde, Studievaardigheden, Woordenschat en Spelling beschikken over auditieve ondersteuning. U zou ervoor kunnen kiezen om de papieren variant van deze toetsen ook in de hogere groepen voor te lezen, zoals dat standaard gebeurt bij de toetsen voor groep 3 en 4. Het heeft echter de voorkeur om bij deze leerlingen de toetsen digitaal af te nemen om te voorkomen dat u bijvoorbeeld door uw stemgebruik de leerlingen onbewust hints geeft.

Aanpassingen: welke mogelijkheden hebt u?

- Algemeen
  - Extra afnametijd (met uitzondering van de toetsen op het gebied van technisch lezen)
  - Toets in meerdere delen afnemen
  - Vergroten van de teksten van A4 naar A3
- Begrijpend lezen
  - Het is altijd toegestaan om de leerling een toets van een lager niveau aan te bieden, het zogenoemde 'toetsen op maat'. Daarmee zorgt u ervoor dat de leerling met dyslexie niet een te moeilijke toets hoeft te maken én dat u van die leerling nauwkeurige toets resultaten krijgt.

-- In **uitzonderlijke gevallen** kunt u ervoor kiezen om een leerling met ernstige leesproblemen Tijdens de toets de teksten **zelf hardop** te laten lezen.

Bijlage 4.5.1

Protocol Leesproblemen en Dyslexie

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	34
2. Dyslexie?.....	35
2.1 Wat is dyslexie.....	35
2.2 Sociaal emotionele gevolgen van dyslexie	36
3. Onderkenning en interventie in groep 1 en 2.....	36
3.1 Stadia van geletterdheid.....	37
4. Onderkenning en interventie in groep 3.....	38
4.1 Eerste fase:.....	39
4.2 Tweede fase:.....	39
5. Onderkenning en interventie in groep 4.....	41
6. Onderkenning en interventie in de groepen 5 t/m 8.....	42
7. Leerlijnen.....	46

1. Inleiding

Het protocol is bedoeld om leerkrachten een houvast te geven bij het vroegtijdig onderkennen en aanpakken van leesproblemen. Uit onderzoek is bekend dat hoe eerder leesproblemen kunnen worden opgespoord, hoe groter de kans is dat een interventieprogramma succes heeft. Voor een belangrijk deel kunnen leesproblemen dankzij vroegtijdig ingrijpen binnen het reguliere onderwijs worden verholpen. In sommige gevallen zijn de leesproblemen dermate complex en hardnekkig dat hulp van buitenaf noodzakelijk is om tot een nadere diagnose en hulp te komen. Door uit te gaan van een protocol waarin volgens vastomlijnde kaders wordt gewerkt, kan de aanpak van leesproblemen op een controleerbare en efficiënte manier vorm krijgen.

In Nederland heeft ongeveer 10% van de leerlingen op de basisschool moeite met lezen. Ongeveer 4% van de leerlingen in het regulier basisonderwijs heeft dyslexie (Blomert, 2006). Dit betekent dat er in een gemiddelde groep van dertig leerlingen ongeveer drie leerlingen moeite hebben met lezen en dat er bij één leerling mogelijk sprake is van dyslexie.

2. Dyslexie?

2.1 Wat is dyslexie?

In Nederland worden officieel de volgende definities van dyslexie gehanteerd: Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau (Stichting Dyslexie Nederland, 2008).

Dyslexie is een specifieke lees- en spellingstoornis met een neurobiologische basis, die wordt veroorzaakt door cognitieve verwerkingsstoornissen op het raakvlak van fonologische en orthografische taalverwerking. Deze specifieke taalverwerkingsproblemen wijken proportioneel af van het overige cognitieve en m.n. taalverwerkingsprofiel en leiden tot een ernstig probleem met het lezen en spellen van woorden ondanks regelmatig onderwijs. Dit specifieke lees- en

spellingprobleem beperkt in ernstige mate een normale educatieve ontwikkeling, die op grond van de overige cognitieve vaardigheden geïndiceerd zou zijn (Blomert, 2006).

Bij leerlingen met dyslexie is er sprake van een flinke lees- en/of spellingachterstand. Deze achterstand blijkt uit een onvolledige en/of moeizame automatisering van het lees- en/of spellingproces ondanks goed onderwijs. Sommige kinderen met leesproblemen lopen de achterstand weer in na een periode van effectieve begeleiding. Bij kinderen met dyslexie blijft er altijd een zekere achterstand bestaan, ook na systematische hulp. Dit verschijnsel noemen we 'didactische resistentie'. Didactische resistentie kan worden aangetoond wanneer een leerling niet of nauwelijks vooruitgang boekt gedurende een half jaar intensieve leesbegeleiding (d.w.z. ten minste drie keer per week gedurende 20 minuten met behulp van een aantoonbaar effectieve aanpak). Dyslexie gaat dus nooit helemaal over. De mate waarin een kind er last van heeft, is afhankelijk van zijn leeftijd, het onderwijsaanbod en zijn intellectuele mogelijkheden om de lees- en/of spellingproblemen te compenseren.

Dyslexie is een complex probleem dat invloed heeft op het algeheel functioneren van een leerling. Het komt voor binnen alle vormen van onderwijs, alle niveaus van intelligentie en is onafhankelijk van de sociaal-emotionele achtergrond. Wel komt dyslexie vaker voor bij jongens dan bij meisjes. In de meeste gevallen is er sprake van een probleem op het gebied van de verwerking van klanken (fonologische verwerking) en de toegankelijkheid van taalkennis in de hersenen.

Dyslectici hebben last van decodeerproblemen. Hiermee bedoelen we, dat het omzetten van een geschreven letterreeks in de corresponderende klankcode problemen oplevert. Mensen met dyslexie hebben moeite met lezen, spellen, schrijven en ook vaak met rekenen (Peer, 2000).

In onderstaande tabel staat kort opgesomd tegen welke moeilijkheden kinderen met een risico voor dyslexie eventueel al in de kleutergroepen kunnen aanlopen.

Problemen bij algemene leesactiviteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Trage verwerking van (talige) informatie als gevolg van een algemeen automatiseringsprobleem. De prestaties nemen zichtbaar af bij dubbeltaken en werken onder tijdsdruk. • Niet begrijpen van complexe vragen, terwijl ze het antwoord wel weten. Dit komt doordat ze moeite hebben met het plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen. • Moeite met het onthouden van meervoudige instructies, terwijl ze de afzonderlijke taken wel kunnen uitvoeren. Dit heeft te maken met het feit dat dyslectici vaak een beperkt kortetermijngeheugen hebben. • Moeite met onthouden of ophalen van namen uit het geheugen. Woordvindings moeilijkheden
Problemen bij voorbereidende leesactiviteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Moeite met het onthouden van de letterklankkoppelingen (letterkennis). • Moeite met het snel en accuraat analyseren van gesproken woorden in losse klanken (auditiële analyse). • Moeite met het samenvoegen van losse klanken tot een gesproken woord (auditiële synthese). • Moeite met het aangeven van de positie van een klank in een woord. • Moeite met het verklanken van een woord als bepaalde klanken worden weggelaten of toegevoegd.
Problemen bij voorbereidende rekenactiviteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Problemen met het ordenen van objecten.

2.2 Sociaal emotionele gevolgen van dyslexie

Dyslexie heeft bij bijna alle kinderen die het hebben in meer of mindere mate invloed op het gevoel van welbevinden en op het zelfbeeld. De factoren die een positieve invloed hebben op het functioneren van de dyslecticus zijn:

- ondersteuning vanuit de thuisomgeving
- vroegtijdige onderkennen van dyslexie
- aandacht voor de talenten van de dyslecticus

- positieve zelfwaardering

Meestal gaat er bij een kind een hele periode van stress vooraf aan het moment waarop dyslexie wordt gediagnosticeerd. In deze periode treden bij de meeste kinderen de eerste sociaal-emotionele problemen op. Voorbeelden van reacties zijn: niet kunnen of willen slapen, nachtmerries, huilbuien, bedplassen, eetproblemen en hoofd- en buikpijnklachten. Vaak verdwijnen deze reacties tijdens vakanties. Ook deze uitingen van stress worden voornamelijk door het thuisfront opgemerkt, zonder misschien te weten wat de werkelijke oorzaak ervan is.

Zodra dyslexie is vastgesteld, komt er bij de meeste kinderen een acceptatieproces op gang, ze proberen het betekenis voor zichzelf te geven en een plek in hun leven. Sommige kinderen zien het als een ziekte, anderen als een handicap, weer anderen als 'een probleem' waar ze mee moeten leren leven. In het acceptatieproces spelen ouders en school een belangrijke rol.

De mate waarin een leerling last heeft van de gevolgen van dyslexie, hangt voor een belangrijk deel af van de manier waarop de school ermee omgaat. Het is belangrijk dat de leerling die ondersteuning en individuele leerbehoeften krijgt die het nodig heeft.

3 Onderkenning en interventie in groep 1 en 2

3.1 Stadia van geletterdheid

De ontwikkeling van geletterdheid verloopt vanaf groep 1 in twee fasen: de fase van beginnende geletterdheid en de fase van gevorderde geletterdheid. In de voorschoolse periode zijn kinderen echter ook al volop met geschreven taal bezig. Deze fase wordt de fase van ontluikende geletterdheid genoemd.

3.3.1. De fase van ontluikende geletterdheid (voorschoolse periode)

Al voordat kinderen naar de basisschool gaan, vindt er een sterke taalontwikkeling plaats en start de ontwikkeling van geletterdheid. Kinderen leren de basisprincipes van een taal en leren spreken en luisteren. Ook maken ze in deze periode veelal kennis met geschreven taal in de vorm van (prenten)boeken.

3.3.2 De fase van beginnende geletterdheid (groep 1-3)

De ontwikkeling van geletterdheid zet zich in een razend tempo voort wanneer kinderen de overstap naar de basisschool maken. In de groepen 1 tot en met 3 - we spreken dan van de fase van beginnende geletterdheid - leren ze zich verder te oriënteren op de functies van gesproken taal en leren ze de basisprincipes van het lezen en schrijven. Met taalspelletjes en (voor-)leesactiviteiten ontdekken kleuters dat er een relatie bestaat tussen geschreven en gesproken taal en raken ze vertrouwd met teksten. Bovendien herkennen ze de functies van geschreven taal door bezig te zijn met boeken, versjes en stempel- en schrijfmateriaal. Dat betekent dat ze bijvoorbeeld leren dat je niet alleen via gesproken taal kunt communiceren met anderen, maar ook via het schrift. In het begin gebruiken kinderen voor de schriftelijke communicatie vooral tekeningen en eigen logogrammen, die ze naarmate ze ouder worden langzaam vervangen door letters. Ze krijgen in de gaten dat woorden zijn opgebouwd uit klanken en dat de letters van het alfabet de klanken weergeven. Ze ontdekken dan het principe van het alfabetisch schrift. Deze kennis hebben ze nodig om te leren lezen en schrijven. Een aantal kinderen ontdekt het alfabetisch principe min of meer spontaan in de kleuterperiode, andere kinderen komen pas zover via geleide instructie aan de hand van een leesmethode in groep 3.

Tussendoelen beginnende geletterdheid

Een moeilijkheid is dat de ontwikkeling niet bij alle kinderen op dezelfde manier en in hetzelfde tijdsbestek verloopt. Dit is tot uitdrukking gebracht in de Tussendoelen Beginnende Geletterdheid door ruimte te laten in de lengte (niet alle kinderen ontwikkelen even snel) en in de breedte. Deze kinderen verdienen vanaf groep 1 extra aandacht, individueel of in kleine groepjes. Risicokleuters profiteren onvoldoende van taalspelletjes in de grote groep. Zij hebben gerichte, directe instructie nodig, bij voorkeur in een klein groepje.

Het Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1 en 2 sluit aan bij de tussendoelen beginnende geletterdheid (Verhoeven, Aarnoutse, de Blauw, Boland, Vernooy & van het Zandt, 1999). Deze tien tussendoelen brengen in beeld hoe de ontwikkeling in geletterdheid bij kinderen in de onderbouw (groep 1-3) verloopt. De volgende zeven tussendoelen zijn van toepassing op de ontwikkeling bij kleuters:

1. Boekoriëntatie
2. Verhaalbegrip
3. Functies van geschreven taal

4. Relatie tussen gesproken en geschreven taal
5. Taalbewustzijn
6. Alfabetisch principe
7. Functioneel 'schrijven' en 'lezen'

Deze tussendoelen vormen het kader waarbinnen de ontwikkeling van geletterdheid gedurende de gehele kleuterperiode gevolgd kan worden. Hierbij merken we op, dat de doelen niet lineair hoeven te worden doorlopen en dat niet alle leerlingen op hetzelfde moment eenzelfde niveau behalen. Er is sprake van een cyclisch proces waarbij in de klas aan verschillende doelen tegelijk wordt gewerkt en waarbij de verschillende doelen steeds terugkomen.

Specifieke risicofactoren:

- Dyslexie in de familie
- Vertraagde spraak-/taalontwikkeling
- Thuis wordt niet veel (voor-)gelezen
- Onvoldoende beheersing van het Nederlands als gevolg van meertaligheid
- Hoor problemen
- Logopedie i.v.m. spraak-/taalproblemen
- Problemen met het leren en snel benoemen van kleuren

Gebruikte methodes in groep 1 en 2:

In groep 1 en 2 werken we op OBS Tiendeveen met het 'OVK' Het 'OVK' is een volgsysteem waarbij de ontwikkeling van kleuters gevolgd wordt. Wij hanteren twee peilmomenten per schooljaar. In groep 1 nemen we de peilkaarten 1 en 4 af, in groep 2 de peilkaarten 5 en 9. Daarnaast gebruiken we eind groep 2 voor elke leerling de 'Checklist OVK Dyslexie'. Met deze checklist houden we de vorderingen bij van de taalonderdelen: auditieve waarneming, taalcommunicatie en taal-denken/taal-lezen. 'Sil' is een methode die werkt vanuit de doelen van het SLO.

Op OBS de Driesprong werken we in groep 1 en 2 met de leerlijnen vanuit Parnassys' Met deze checklist houden we de vorderingen bij van de taalonderdelen: auditieve waarneming, taalcommunicatie en taal-denken/taal-lezen.

Het stappenplan voor groep 1 ziet er schematisch als volgt uit:

stap	moment in leerjaar	acties door leerkracht	Toets kalender
1	Aanvang groep	Stimuleren van geletterdheid middels de uitgangspunten van <u>Beginnende geletterdheid</u>	
2	oktober /november tot januari	Aanbod verrijken voor leerlingen die onvoldoende opsteken van het aanbod van <u>geletterde activiteiten</u> .	
3	januari/februari	Hoofdmeting 1 Instructiekaart opstellen voor leerlingen die onvoldoende opsteken van het aanbod van <u>geletterde activiteiten</u> .	Kleuter in beeld
4	januari/februari - april	Interventieperiode 1 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven op instructiekaart	
5	april	Tussenmeting 2 Effect interventie vaststellen en instructiekaart bij/opstellen	
6	april -mei/juni	Interventieperiode 2 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart.	
7	mei/juni	Hoofdmeting 2 Eindevaluaties instructiekaarten; vastleggen meetgegevens/observaties in groepsoverzicht	Kleuter in beeld

		Overdracht.	
--	--	-------------	--

Het stappenplan voor groep 2 ziet er schematisch als volgt uit:

stap	moment in leerjaar	acties door leerkracht	Toets kalender
1	Aanvang groep	Instructiekaart opstellen voor alle leerlingen op basis van eindevaluatie/groepsoverzicht groep 1	
2	oktober / november	Tussenmeting 1 Effect interventie vaststellen en instructiekaart bij/opstellen	Screeningsinstrument Beginnende Geletterdheid: Fonologisch bewustzijn/receptieve letterkennis
3	oktober / november tot januari	Interventieperiode 1 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart.	
4	januari/februari	Hoofdmeting 1 Instructiekaart bij/opstellen voor leerlingen die onvoldoende opsteken van het aanbod van geletterde activiteiten.	Kleuter in beeld
5	januari/februari - april	Interventieperiode 1 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart.	
6	april	Tussenmeting 2 Effect interventie vaststellen en instructiekaart bij/opstellen.	Screeningsinstrument Beginnende Geletterdheid: Fonologisch bewustzijn/receptieve letterkennis
7	april -mei/juni	Interventieperiode 2 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart.	
8	mei/juni	Hoofdmeting 1 Eindevaluaties instructiekaarten; vastleggen meetgegevens/ observaties in groepsoverzicht Overdracht.	Kleuter in beeld Checklist OVK dyslexie

4. Onderkenning en interventie in groep 3

Vroegtijdige onderkenning en interventie in groep 3

In groep 3 worden twee fases onderscheiden:

4.1 Eerste fase:

In de eerste periode van het aanvankelijk lees- en spellingonderwijs in groep 3 wordt het alfabetisch principe met behulp van een systematische leesmethode stap voor stap uitgelegd. In ongeveer vier maanden leren leerlingen hoe de klanken van onze taal met letters kunnen worden weergegeven. Gelijktijdig krijgen ze de elementaire lees en spellinghandeling onder de knie. Onder de elementaire leeshandeling - ook wel spellend lezen genoemd - verstaan we de basistechniek om korte, geschreven woorden te ontsleutelen door de letters te verklanken en die afzonderlijke klanken vervolgens weer samen te voegen tot een woord. Bij de elementaire spellinghandeling gaat het om het analyseren van het gesproken woord in klanken en het daaraan koppelen van de juiste letters. De eerste periode van het lees-en spellingproces beperkt zich tot zogenaamde klankzuivere woorden met een eenvoudige mkm structuur ('bal' 'boom'). Bij klankzuivere woorden is er sprake van directe koppeling tussen letters

en klanken. Omdat het bij lezen uiteindelijk gaat om het begrijpen van het verhaal, worden technisch lezen en begrijpend lezen vanaf het begin zoveel mogelijk geïntegreerd.

4.2 Tweede fase:

Als leerlingen de elementaire lees-en spellinghandeling kunnen toepassen bij mkm-woorden, leren ze geleidelijk aan ook moeilijker woorden lezen. De nadruk wordt verlegd naar het snel en accuraat uitvoeren van het lezen en spellen van woorden met steeds complexere woordstructuren (Verhoeven & Van Leeuw, 2009). Het is van belang dat de leerlingen letters accuraat en vlot kunnen herkennen en produceren. In deze periode breiden leerlingen de leesvaardigheid uit naar woorden met medeklinkercombinaties ('slaap', 'dorp'), meerlettergrepige woorden ('voetbal', 'fietstas') en niet klank-zuivere woorden ('mond'). Woorden worden sneller gelezen, doordat het letter voor letter spellen plaatsmaakt voor het direct herkennen van woorden (direct e woordherkenning) of het direct identificeren van woorddelen. Met het identificeren van woorddelen wordt bedoeld dat de leerling gebruik maakt van betekenisvolle elementen in een woord (morfemen: 'paard' - 'en'). Ook de spelling vaardigheid laat een ontwikkeling zien. Werden eerst alleen nog klankzuivere mkm-woorden geschreven, nu komen ook woorden met afwijkende spellingpatronen aan bod ('ring', 'bank',). Bovendien leren ze de spelling van langere woorden zoals woorden met letterclusters ('straks') en samengestelde woorden ('slaapzak').

Signaleren van lees-en spellingproblemen in groep 3	
Vaardigheid	Signaal
Fonemisch bewustzijn	<p>Analyseren van woorden ('hakken') in losse klanken verloopt traag en/of foutief.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samenvoegen van losse klanken tot een woord ('plakken') verloopt traag en/of foutief. • Aangeven van de positie van een klank in een woord lukt niet of verloopt moeizaam. • Het synthetiseren van een woord als bepaalde klanken worden weggelaten of toegevoegd lukt niet of verloopt moeizaam.
Letterkennis	<ul style="list-style-type: none"> • Letters worden traag en/of foutief benoemd.
Lezen	<ul style="list-style-type: none"> • Woorden worden traag en/of foutief benoemd. • Lang spellend lezen of vroeg radend lezen. • Lezen van teksten verloopt niet vloeiend.
Spellen	<ul style="list-style-type: none"> • Woorden worden traag en/of foutief gespeld. • Kennis van spellingregels en -patronen wordt niet goed toegepast. • Schrijfactiviteiten worden moeizaam/traag uitgevoerd. • Spellingregels worden niet/moeizaam geautomatiseerd. • Fouten worden niet gecorrigeerd door de leerling zelf.

Gebruikte methodes in groep 3.

In groep 3 wordt lijn 3 ingezet.

Het stappenplan voor groep 3 ziet er schematisch als volgt uit:

Stap	Moment in leerjaar	Actie door leerkracht	Toets kalender
1	Aanvang groep 3	Instructiekaart opstellen voor alle leerlingen op basis van eindevaluatie/groepsoverzicht groep 2	
2	oktober/november (na ongeveer 8-10 weken onderwijs)	Hoofdmeting 1 Instructiekaart bij/opstellen voor zwakke lezers	<i>Herfstsignalering lijn 3. (na kern 3):</i> <ul style="list-style-type: none"> • Letters benoemen (grafemtoets) • Letters schrijven (fonemendictee) • Woorden lezen Veilig & Vlot 3 • Tekst lezen • Screeningsinstrument Beginnende geletterdheid: Fonologisch bewustzijn/receptieve letterkennis
3	oktober/november -	Interventieperiode 1	

	januari/februari	Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart. Elementaire leeshandeling	
4	januari/februari (nadat alle letters in de methode aangeboden zijn)	Hoofdmeting 2 Effecten vaststellen van interventie bij zwakke leerlingen; instructiekaart (bij)opstellen	<i>Wintersignalering lijn 3 (na kern 6):</i> <ul style="list-style-type: none"> • Letters benoemen (grafemetoets) • Letters schrijven (fonemendictee 1 + 2) • Woorden lezen: Veilig & Vlot • Tekst lezen: VLL • AVI / leestechneik • Cito spelling M3 • Screeningsinstrument Beginnende geletterdheid: Fonologisch bewustzijn/receptieve letterkennis (zwakke leerlingen)
5	januari/februari - april	Interventieperiode 2 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het groepsoverzicht en het instructiekaart. Volledigheid letterkennis en decodeersnelheid	
6	april	Tussenmeting Effect interventie vaststellen en instructiekaart bijstellen	<i>Lentesignalering lijn 3 (na kern 8):</i> <ul style="list-style-type: none"> • Spellingtoets VLL deel 1 en 2
7	april -mei/juni	Interventieperiode 3 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart. automatisering van het lees- en spellingproces	
8	mei/juni	Hoofdmeting 3 Eindevaluaties instructiekaarten; vastleggen meetgegevens/ observaties in groepsoverzicht Overdracht.	<i>Eindsignalering lijn 3 (na kern 11):</i> <ul style="list-style-type: none"> • Spellingtoets deel 1 en 2 • Controletaak begrijpend lezen VLL • Cito leestechneik E3 • Cito Spelling E3 • Cito Begrijpend Lezen E3. • Cito Woordenschat E3 • Screeningsinstrument Beginnende geletterdheid: Fonologisch bewustzijn/receptieve letterkennis (zwakke leerlingen)

5. Onderkenning en interventie in groep 4.

De technische leesvaardigheid laat ook in de jaren na groep 3 een grote ontwikkeling zien (Verhoeven & van Leeuwe, 2003). Over het algemeen kunnen leerlingen in groep 4 een groot aantal woorden en zinnen foutloos verklanken. Naast het lezen van korte, klankzuivere woorden komt er nu meer aandacht voor lange, meerlettergrepige woorden, woorden met letterclusters en samengestelde woorden. Voorbeelden zijn woorden met een open lettergreep (lopen), woorden met een onbeklemtoonde klinker (boerderij), woorden met onbeklemtoonde voorvoegsels (begin) en woorden met de uitgang -ig, -ige, -lijk, -lijke, -erd en -end. De volgorde waarin verschillende typen woorden aan bod komen, is afhankelijk van de gebruikte leesmethode. Met meer leeservaring, een groeiende leeswoordenschat en door veel oefening in het verklanken van woorden herkent de

leerling woorden steeds vlotter. Daarbij geldt dat woorden die vaak voorkomen (hoogfrequente woorden), in de regel sneller worden herkend dan laagfrequente woorden. Ook is het zo dat korte woorden sneller worden gelezen, doordat er minder verwerkingstijd voor nodig is dan voor lange woorden (Martens & de Jong, 2006).

Hoewel technisch lezen in groep 4 nog veel aandacht nodig heeft, is er in het leesonderwijs sprake van een zekere verschuiving naar begrijpend lezen. Vanaf groep 4 wordt vaak gewerkt met een methode voor begrijpend lezen. Technisch en begrijpend lezen gaan hand in hand en een goed leesbegrip bevordert het technisch lezen. Als leerlingen weten hoe zij gebruik kunnen maken van de betekenis (context) en zinsbouw (syntax) zullen zij teksten gemakkelijker ontsleutelen en begrijpen. Leerlingen kunnen dan bijvoorbeeld betekenisvolle woordgroepen binnen de regel herkennen (bijvoorbeeld: 'op het dak', 'tegen een boom').

Naast het technisch kunnen ontsleutelen en begrijpen van een tekst met behulp van een scala aan vaardigheden en strategieën spelen ook affectieve en sociale aspecten een rol bij het lezen van een tekst. Dit is vooral van belang wanneer de leesmotivatie in het geding is. Bij een verhalende tekst die de leerling aanspreekt, zal hij zich inleven in de gevoelens, stemmingen en motieven van de hoofdpersoon. Ook informatieve teksten gaan meer leven bij de lezer als de tekst bijvoorbeeld gaat over een land waar hijzelf een keer is geweest. Bekendheid met en interesse in het onderwerp beïnvloeden de betrokkenheid bij de tekst en het tekstbegrip.

Bij het spellen is er sprake van een versnelling van het proces als gevolg van automatisering van de deelprocessen. Welke spellingcategorieën de leerlingen beheersen, is afhankelijk van de taal-/spellingmethode die gebruikt wordt.

Leerlingen zijn in staat om klankzuivere woorden correct te spellen. Ze kennen over het algemeen de spelling van woorden met homofonen (ei-ij, au-ou, g-ch). Bovendien leren ze verschillende spellingregels zoals de gelijkvormigheidsregel (paard-paarden). Kinderen gaan steeds vaker verhalen schrijven. Ze schrijven bijvoorbeeld een verhaal naar aanleiding van een onderwerp dat ze interesseert. Ook schrijven ze brieven en ansichtkaarten of stukjes voor de schoolkrant.

Signaleren van lees-en spellingproblemen in groep 4	
Vaardigheid	Signaal
Lezen	<ul style="list-style-type: none"> • Vermijdingsgedrag en/of hekel aan hard op lezen • Lang spellend lezen of veel radend lezen • 'Struikelen' bij het lezen • Woorden overslaan of delen van woorden weglaten
Spellen	<ul style="list-style-type: none"> • Woorden worden fout gespeld: verkeerde klank-letterkoppelingen, weglaten, verwisselen of toevoegen van letters, medeklinkerreductie ('schr' wordt 'sch'), weglaten van lettergrepen, omdraaien van lettergrepen of -groepen et cetera. • Het spellen van woorden verloopt traag. • Kennis van spellingregels en -patronen wordt niet goed toegepast. • Schrijfactiviteiten worden moeizaam/traag uitgevoerd. • Spellingregels worden niet/moeizaam in schrijfactiviteiten toegepast. • Fouten worden niet gecorrigeerd door de leerling zelf.

Het stappenplan voor groep 4 ziet er schematisch als volgt uit

:stap	Moment in leerjaar	Actie door leerkracht	Toets kalender
1	Aanvang groep 4	Instructiekaart opstellen voor alle leerlingen op basis van eindevaluatie/groepsoverzicht groep 3	
2	Aanvang groep 4 - oktober/november	Interventieperiode 1 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het groepsoverzicht en het instructiekaart.	
3	Oktober/november	Tussenmeting 1 Instructiekaart bij/opstellen voor zwakke lezers	<ul style="list-style-type: none"> • Analyse van de methode toetsen, observatie (taal, spelling, Estafette)

4	Oktober/november - januari/februari	Interventieperiode 2 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart.	
5	januari/februari	Hoofdmeting 1 Effecten vaststellen van de interventies en instructiekaart bij/opstellen	<ul style="list-style-type: none"> • Cito Leestempo • Cito Spelling M4 • Cito Begrijpend Lezen M4
6	januari/februari - april	Interventieperiode 3 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het groepsoverzicht en het instructiekaart.	
7	april	tussenmeting 2 Effecten van de interventies vaststellen instructiekaart bijstellen	<ul style="list-style-type: none"> • Analyse van de methode toetsen, observatie (taal, spelling, Grip op lezen, Estafette)
8	april - mei/juni	Interventieperiode 4 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart.	
9	mei/juni	Hoofdmeting 2 Eindevaluaties instructiekaarten; vastleggen meetgegevens/observaties in groepsoverzicht. Overdracht.	<ul style="list-style-type: none"> • Cito Leestempo E4 • Cito Spelling E4 • Cito Begrijpend Lezen E4

6. Onderkenning en interventie in de groepen 5 t/m 8

In de hogere groepen gaat de ontwikkeling in technisch lezen door, maar in een beduidend lager tempo dan in groep 3 en 4. De snelheid waarmee leerlingen de woorden herkennen neemt niet veel meer toe en ook kunnen leerlingen de meeste woorden accuraat herkennen. De aandacht verplaatst zich steeds meer van de techniek van het lezen naar het lezen met begrip van verschillende tekstsoorten.

Ook de ontwikkeling van de spellingvaardigheid gaat door in de groepen 5 tot en met 8. Leerlingen leren lange, gelede woorden (bijvoorbeeld: 'geleidelijk') en samenstellingen (bijvoorbeeld: 'voetbalwedstrijd'). Ze leren de regels van de werkwoordspelling en zijn redelijk in staat om leenwoorden correct te spellen (bijvoorbeeld: 'politie', 'liter' 'computer'). Niet alleen op woordniveau, maar ook op tekstniveau breidt hun vaardigheid uit. Ze kunnen interpunctie toepassen, onderkennen hun spellingfouten in zelfgeschreven teksten en ontwikkelen een attitude voor correct schriftelijk taalgebruik.

Naast het technisch kunnen ontsleutelen en begrijpen van een tekst met behulp van een scala aan vaardigheden en strategieën spelen ook affectieve en sociale aspecten een rol bij het lezen van een tekst. Dit is vooral van belang wanneer de leesmotivatie in het geding is. Bij een verhalende tekst die de leerling aanspreekt, zal hij zich inleven in de gevoelens, stemmingen en motieven van de hoofdpersoon. Ook informatieve teksten gaan meer leven bij de lezer als de tekst bijvoorbeeld gaat over een land waar hijzelf een keer is geweest. Bekendheid met en interesse in het onderwerp beïnvloeden de betrokkenheid bij de tekst en het tekstbegrip.

Ook de interesse en het inzicht in het belang van lezen en schrijven nemen toe. Leerlingen gaan het persoonlijk en maatschappelijk belang van goed kunnen lezen en spellen steeds sterker ervaren en ze krijgen steeds beter inzicht in welke informatiebronnen ze kunnen gebruiken om hun kennis over de wereld te vergroten. Het uiteindelijke doel van lees en spellingonderwijs is dat alle leerlingen aan het eind van de basisschool geschreven taal kunnen en willen gebruiken om informatie te verwerven om zo hun intellectuele mogelijkheden verder uit te breiden.

6.1 Lezen en spellen in relatie tot andere vaardigheden:

Lezen en spellen zijn nauw met elkaar verbonden en lees- en spellingvaardigheid blijken in de praktijk ook vaak samen te gaan. Over het algemeen is spellen moeilijker dan lezen, daardoor zijn er relatief veel leerlingen met een goede leesvaardigheid en een zwakke spellingvaardigheid. Omgekeerd komt veel minder vaak voor.

De relatie tussen *technisch lezen en begrijpend lezen* is vooral sterk in het begin van de leesontwikkeling. Wanneer het technisch lezen zich verder ontwikkelt en het leesproces geautomatiseerd raakt, wordt de relatie steeds zwakker of verdwijnt deze zelfs. Dit betekent echter niet dat het technisch lezen in deze fase geen aandacht meer hoeft te krijgen. Ook bij de leerlingen in de hogere groepen moet het proces van directe woordherkenning en vloeiend lezen goed worden onderhouden om het bereikte niveau vast te houden.

Tevens is er een relatie tussen *technisch lezen en de woordenschat*. Leerlingen met leesproblemen komen door hun trage leestempo met minder geschreven woorden in aanraking en lezen over het algemeen eenvoudiger teksten, waardoor ze minder gelegenheid hebben om hun woordenschat op te bouwen. Andersom kan een leerling met een uitgebreide woordenschat makkelijker woorden en teksten lezen en schrijven.

Zolang de *intelligentie* van een leerling binnen normale grenzen ligt, heeft deze intelligentie nauwelijks of geen invloed op het leren lezen en spellen. Dit heeft een belangrijke praktische consequentie voor het lees- en spellingonderwijs: ook bij de leerlingen die de leerkracht wat 'zwakker' inschat, mag over het algemeen de lat hoog worden gelegd.

Onderkenning van lees- en spellingproblemen

Leesproblemen vallen het meest op bij hardop lezen, als het leestempo traag is en de lezer overwegend spellend leest, of als het leestempo hoog is en de lezer door raden veel fouten maakt. Een combinatie van spellend lezen en veel raadfouten komt ook voor. Het lage leestempo heeft gevolgen voor andere vakken en het leesbegrip.

Leerlingen met spellingproblemen maken vaak langdurig veel basale spellingfouten als gevolg van een automatiseringstekort. Ook schrijven leerlingen met spellingproblemen vaak onleesbaar en maken ze veel doorhalingen, of ze schrijven wel leesbaar maar traag.

Mogelijke vakspecifieke moeilijkheden voor leerlingen met dyslexie.	
Vakgebied	Moeilijkheid
Algemeen: leren	<ul style="list-style-type: none"> • Beperkt arsenaal van leerstrategieën • Trage verwerking van (talige) informatie als gevolg van een algemeen automatiseringsprobleem. De prestaties nemen zichtbaar af bij dubbeltaken en werken onder tijdsdruk, dit valt het meest op in toets situaties. • Niet begrijpen van complexe vragen, terwijl ze het antwoord wel weten. Dit komt doordat dyslectici moeite hebben met het plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen. • Moeite met het onthouden van meervoudige instructies, terwijl ze de afzonderlijke taken wel kunnen uitvoeren. Dit heeft te maken met het feit dat dyslectici vaak een beperkt kortetermijngeheugen hebben. • Moeite met het overschrijven van het bord en het (snel) opschrijven van informatie die wordt gedictieerd door de leerkracht. • Woordvinding problemen
Rekenen	<ul style="list-style-type: none"> • Moeite met (snel) rekenen en onthouden van symbolen. • Omdraaien van getallen boven de tien. • Problemen met volgordes • Leesfouten bij vraagstukken die woorden bevatten.
Wereldoriëntatie/ zaakvakken	<ul style="list-style-type: none"> • Moeite met het onthouden of ophalen van namen uit het geheugen. Dit is bijvoorbeeld een probleem bij topografie. • Moeite met het snel en accuraat lezen van (lange) teksten. • Problemen met het maken van verslagen.
Vreemde talen/Engels	<ul style="list-style-type: none"> • Problemen met het leren van nieuwe woorden. • Moeite met het spellen van Engelse woorden. • Moeite met het lezen van Engelse woorden.

Het stappenplan voor groep 5 t/m 8 ziet er schematisch als volgt uit:

stap	Moment in leerjaar	Actie door leerkracht	Toets kalender
1	Aanvang groep 5 t/m 8	Instructiekaart opstellen voor alle leerlingen op basis van eindevaluatie/groepsoverzicht groep .	
2	Aanvang groep 5 t/m 8 - oktober/november	Interventieperiode 1 Via analyse toets resultaten en observaties , beschreven in het groepsoverzicht en het instructiekaart.	
3	oktober/november	Tussenmeting 1 Effecten van de interventies vaststellen instructiekaart bij/opstellen.	• Analyse van de methode toetsen, observatie (taal, spelling, Nieuwsbegrip, Estafette)
4	oktober/november - januari/februari	Interventieperiode 2 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart.	
5	januari/februari	Hoofdmeting 1 Effecten vaststellen van de interventies en instructiekaart bij/opstellen.	• Cito Leestempo • Cito Spelling M5 - M6 - M7 - B/M8 • Cito Begrijpend Lezen M5 - M6 - M7- B /M8 Cito Rekenen M5 - M6- M7- B/M8
6	januari/februari - april	Interventieperiode 3 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het groepsoverzicht en het instructiekaart.	
7	april	Tussenmeting 2 Effecten van de interventies vaststellen instructiekaart op- of bijstellen	• Analyse van de methode toetsen, observatie (taal, spelling, Nieuwsbegrip, Estafette)
8	april - mei/juni	Interventieperiode 4 Via analyse toets resultaten en observaties, beschreven in het instructiekaart.	
9	mei/juni	Hoofdmeting 2 Eindevaluaties instructiekaarten; vastleggen meetgegevens/ observaties in groepsoverzicht.	• Cito Leestempo • Cito Rekenen E5- E6 - E7 • Cito Spelling E5 - E6 - E7 • Cito Begrijpend Lezen E5 - E6 - E7
10	Overgang Voortgezet Onderwijs: De leerkracht(en) van groep 8 zorgen dat informatie betreffende dyslexie wordt genoteerd in het OKR van het VO.		

Waakzaamheid is geboden bij kinderen die:

- *Meertalig zijn (dialect)*: andere klanken, kleinere woordenschat in het Nederlands.
- Een *andere primaire stoornis* hebben (co-morbiditeit):
- Ernstige spraak- en/of taalmoeilijkheden (ESM). Veel kinderen met ESM ontwikkelen op latere leeftijd dyslexie.
- Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD): bij ongeveer 25% van de leerlingen met dyslexie is ook sprake van ADHD.

- Autistisch spectrumstoornis (ASS): Bijna alle leerlingen met ASS, met uitzondering van de meeste leerlingen met het syndroom van Asperger, hebben een achterstand in de taalontwikkeling. Specifiek kunnen zij moeite hebben met analyse en synthese, vaak ook problemen met tekstbegrip.
- Niet-verbale leerstoornis (NLD): kinderen met NLD hebben problemen met de visuele informatieverwerking. Letterherkenning, schrijffouten, onleesbaar handschrift komen voor. Spellingregels en interpreteren van taal zijn vaak een probleem.

Compensaties en dispensaties bij lezen en spellen

Leerlingen met dyslexie komen *naar behoefte* in aanmerking voor compenserende en dispenserende maatregelen. *De school is bepalend* als het gaat om het verstrekken c.q. toekennen hiervan. Per leerling wordt bekeken wat er nodig is. Dit wordt vastgelegd op de dyslexie kaart.

Binnen de school bestaat de mogelijkheid om gebruik te maken van ICT middelen (zoals een Daisy speler) als een leerling een zeer zwakke lezer blijkt te zijn. Wel moet dan duidelijk zijn dat de leerling het reguliere lesprogramma niet zonder deze hulpmiddelen zou kunnen volgen. Een daisy-speler wordt **niet** door school verstrekt. Voor kinderen met *een dyslexieverklaring* en die beschikken over een daisy-speler stelt de school indien mogelijk gesproken schoolboeken beschikbaar.

Niet elke leerling met dyslexie komt dus hiervoor in aanmerking. Veel dyslectische leerlingen lezen teksten op een redelijk niveau en hebben vooral moeite met het correct lezen van losse woorden. Als een leerling teksten voldoende kan lezen, maar hij/zij doet er wat langer over, wordt er gekozen voor extra tijd. Ook bij overige hulpmiddelen wordt steeds bekeken of dit noodzakelijk is.

Mogelijke compensaties en dispensaties zijn:

- Gebruik maken van beschikbare ict-voorzieningen. Indien een leerling hiervan gebruik mag maken mag er spellingcontrole gebruikt worden, met uitzondering van de spellingtoetsen.
- Voorlezen van teksten als er geen ict-mogelijkheden beschikbaar zijn.
- Extra tijd voor proefwerken/toetsen
- Extra tijd voor het verwerken van een opdracht en/of een aangepaste hoeveelheid werk.
- Aanpassingen bij die onderdelen van het curriculum waarbij een groot beroep wordt gedaan op het automatiseren van vaardigheden, zoals:
- Tafels van vermenigvuldiging: tafelkaart. We starten hiermee op zijn vroegst in groep 6 ; deze wordt nog niet ingezet bij de groepen 4 en 5, omdat dit de groepen zijn
- waarin iedereen de tafels nog moet leren.
- Bij spelling: de spellingkaarten (overzichtskaarten met categorieën).
- Uitzondering hierop zijn de Cito-toetsen.
- Vergroot lettertype.
- Pre-teaching: thuis voorbereiden.
- Alleen bij spellingtoetsen worden spellingfouten gerekend, tenzij vooraf aangegeven.

Cito-toetsen

Algemeen geldt voor alle Cito-toetsen:

- Extra tijd - Vergrote tekst A4 wordt A3 - toetsen in kleinere delen.
- Spelling: i.p.v. module 2 altijd module 1 nemen
- Rekenen: eventueel voorlezen, bij voorkeur digitaal
- Begrijpend lezen: geen verdere compensatie
- Woordenschat: wordt voorgelezen
- Technisch Lezen: geen verdere compensatie
- Eindtoets : voorlezen, bij voorkeur digitale versie, vergrote versie
- Gebruik van een markeerstift

6.2 Diagnostiek en behandeling.

Vanaf 1 januari 2009 is diagnostiek en behandeling van (ernstige) dyslexie in het basispakket van de zorgverzekering opgenomen. Deze vergoede zorg geldt in principe voor leerlingen van 7 jaar en ouder in het primair onderwijs en leerlingen van 7 t/m 13 jaar in het speciaal onderwijs.

Diagnostiek

Niet alle kinderen met leesproblemen komen in aanmerking voor onderzoek. De ouders kunnen hun kind aanmelden als hij/zij tot de zwakste 10% behoort bij het lezen, of als hij/zij tot de zwakste 16% bij lezen én de zwakste 10% bij spelling behoort. Concreet betekent dit dat leerlingen met een E-score op lezen en leerlingen met een lage D-score op lezen én een E-score op spellen doorgestuurd kunnen worden naar de zorg. Voorwaarde is dat dit is vastgesteld op minimaal drie opeenvolgende meetmomenten en na aanbod van extra zorg of specifieke interventies op school, minimaal twee interventieperioden (Masterplan dyslexie).

Na de aanmelding van de ouders levert de school het leerling dossier van de betreffende leerling aan (de school is dit niet verplicht te doen).

Het protocol Diagnostiek & Behandeling (voor de zorg) stelt de volgende eisen m.b.t. de inhoud van het leerling dossier:

- a. basisgegevens uit het leerlingvolgsysteem
- b. beschrijving van het lees- en spellingprobleem
- c. signalering van het lees- en spellingprobleem: datum, toets (criteria, score),
- d. omschrijving van extra begeleiding en beschrijving van de gebruikte toetsen en normering
- e. vaststelling van de toenemende achterstand ten opzichte van de normgroep, met vermelding van gebruikte toetsen en normcriteria.
- f. argumentatie voor het vermoeden van ernstige dyslexie: aantonen van didactische resistentie na geboden begeleiding van voldoende kwaliteit en intensiteit.
- g. indien bekend, vermelding en beschrijving van eventuele andere (leer)stoornissen.

De vaststelling dat een kind dyslexie heeft, kan alleen gedaan worden na uitgebreid onderzoek van een gediplomeerd orthopedagoog of psycholoog. Tijdens zo'n onderzoek zullen verschillende taken worden afgenomen die het niveau van lezen en schrijven meten, maar die ook inzicht geven in andere processen; bijvoorbeeld hoe het staat met het korte-termijn-geheugen, de intelligentie en geautomatiseerde processen, zoals het snel kunnen benoemen van letters, cijfers en plaatjes.

Behandeling

De vergoede behandeling geldt voor leerlingen met ernstige, enkelvoudige dyslexie. Dat wil zeggen dat er bij deze leerlingen, naast dyslexie, geen sprake is van één of meer andere (leer)stoornissen (co-morbiditeit). Is dat wel het geval, dan hebben deze leerlingen uiteraard recht op goede zorg, maar niet op vergoede zorg in het kader van deze regeling.

7. Leerlijnen

Leerlijn 1: Lees-en schrijfmotivatie

Groep 4-5

1. Kinderen zijn intrinsiek gemotiveerd voor lezen en schrijven.
2. Ze beschouwen lezen en schrijven als dagelijkse routines.
3. Ze zien geschreven taal als communicatiemiddel.
4. Ze hanteren geschreven taal als middel voor informatieverwerking.
5. Ze ervaren geschreven taal als expressiemiddel.

Groep 6-8:

Kinderen waarderen bestaande werken op het terrein van fictie.

1. Ze waarderen werken op het terrein van non-fictie.
2. Ze waarderen bestaande werken op het terrein poëzie.
3. Ze hebben een positief zelfbeeld tegenover het gebruik van geschreven taal.
4. Ze onderkennen het persoonlijk en maatschappelijk belang van geletterdheid.

Leerlijn 2: Technisch Lezen

De leerlingen in groep 4-8 gebruiken verschillende technieken om woorden snel en nauwkeurig te herkennen.

1. Ze herkennen lettercombinaties en spellingpatronen.
2. Ze herkennen lettergrepen in geschreven woorden.
3. Ze herkennen het unieke letterpatroon van (leer)woorden.
4. Ze maken gebruik van de betekenis van een woord.
5. Ze maken gebruik van de context van een woord.

De leerlingen in groep 4-8 gebruiken verschillende technieken om een tekst goed voor te lezen.

1. Ze gebruiken leestekens op de juiste wijze.

2. Ze lezen groepen van woorden als een geheel.
3. Ze lezen een tekst met het juiste dynamisch en melodisch accent.
4. Ze lezen een tekst in het juiste tempo en zonder spellinguitspraak.
5. Ze houden bij het voorlezen rekening met het leesdoel en met het publiek.

Leerlijn 3: Spelling en interpunctie

Groep 4-5:

1. Kinderen zijn in staat klankzuivere woorden correct te spellen.
2. Ze kennen de spelling van woorden met homofonen (ei-ij, au-ou, g-ch)
3. Ze passen de gelijkvormigheidsregel toe (hond-honden, kastkastje).
4. Ze passen de analogieregel toe: (hij zoekt, hij vindt).
5. Ze kunnen eenvoudige interpunctie begrijpen en toepassen: gebruik hoofdletters , punt, vraagteken en uitroepetekens.
6. Ze kunnen hun spelling- en interpunctiefouten corrigeren.

Groep 6-8:

1. Kinderen zijn in staat lange, gelede woorden en woordsamenstellingen te spellen (geleidelijk, ademhaling, voetbalwedstrijd).
2. Ze beheersen de regels van de werkwoordspelling (hij verwachtte, de verwachte brief).
3. Ze zijn redelijk in staat leenwoorden correct te spellen (politie, liter, computer).
4. Ze kunnen complexe interpunctie duiden en toepassen: komma, puntkomma, dubbele punt, aanhalingstekens en haakjes.
5. Ze zijn in staat om zelfstandig hun spelling- en interpunctiefouten te onderkennen en te corrigeren.

www.slo.nl/PO/Leergebieden

Bijlage 4.5.2 Dyslexiekaart

Dyslexiekaart
van

Datum

..... (geb.dat.)

(vak)gebied	aanpassing
COMPETENTIEGEVOEL	<ul style="list-style-type: none"> -Kind en leerkracht weten dat er sprake is van dyslexie, het is in de groep geen taboe. -Er worden verwachtingen gesteld die aansluiten bij de vermogens van de leerling -Er is begrip voor extra vermoeidheid - Wees geduldig, laat de leerling vertellen waar hij moeite mee heeft - Controleer of ..... de opdracht heeft begrepen en of hij/ zij deze ook correct kan uitvoeren (begeleid inoefenen)
LEZEN TECHNISCH/BEGRIJPEND	<ul style="list-style-type: none"> - Boeken lezen met hulpmiddelen: - luisterboeken, daisyspeler, leeslineaal - Waar mogelijk Tutor-lezen - Connecten/Ralfi -Overleg met externe behandelaars
LEZEN (o.a.WERELDVERKENNING)	<ul style="list-style-type: none"> -Teksten waar nodig vergroot aanleveren (Century Gothic 12) - Extra tijd toestaan bij toetsing -Preteaching of voorlezen van tekst door lkr./comp./klasgenoot/thuis
SPELLING	<ul style="list-style-type: none"> - aangepaste hoeveelheid lesstof - extra oefenen met de computer bv. Ambrasoft -Werken conform spellingsregels en ezelsbruggetjes externe hulp -Directe feedback, verbeteren achteraf is ineffectief
REKENEN	<ul style="list-style-type: none"> -ll. gebruikt een tafelkaart -aangepaste hoeveelheid lesstof -extra oefenen met computer - noteren van alleen het antwoord volstaat -Taak gekopieerd aanbieden
TOETSEN	<ul style="list-style-type: none"> -Toetsen van CITO LVS worden waar mogelijk digitaal getoetst - Voor CITO ENTREE zijn zwart/wit vergrote versies en voor CITO EINDTOETS(7) is een gesproken versie of Daisy-speler materiaal - Bij normale toetsing zoveel extra tijd als nodig is -Schrijffouten t.g.v. dyslexie worden niet aangerekend bij toetsen behalve bij spelling.
GEBRUIK VAN EXTRA HULPMIDDELEN	<ul style="list-style-type: none"> -Deze leerling gebruikt een daisy-speler -Deze leerling gebruikt een leeslineaal -Deze leerling gebruikt een leespen -Deze leerling gebruikt een laptop -Deze leerling gebruikt luister CD's
Aanbevelingen voor thuis	<ul style="list-style-type: none"> -Boeken moeten aansluiten bij interesses van het kind -Luister CD's met boek uit de bieb -Teletekst ondertiteling -Voorlezen -Praten over wat het kind heeft gelezen (leesbeleving)
Aanbevelingen voor de leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> - lessen mondeling doen -als een toetsing schriftelijk niet lukt dan mondeling overhoren

Deze kaart wordt -aangepast aan iedere leerling.
 -besproken en overhandigd aan de ouders.
 -besproken met de leerling.
 -opgeslagen in de zorgmap van de groep en het leerlin
 -besproken bij de jaarovergang met de nieuwe leerkracht

Ondertekening
zorgcoördinator:

Bijlage 5.2.1 Instructiekaart

Instructiekaartgroep: 1   periode:

rekenen	naam	naam	getalbegrip	meten	meetkunde	lichaam	kleur
basis 							
weer 							
meer 							

taal	naam	naam	Pas. woorden schat	Kritisch luisteren	klank en rijm	eerste/ laatste woord	schrift oriëntatie	auditieve synthese
basis 								
weer 								
meer 								

naam	gedrag/soc/emo	motoriek	werkh./concentr.	bijzonderheden

naam	onderwijsbehoefte didactisch	onderwijsbehoefte pedagogisch

Instructiekaart groep: 2   periode:

rekenen	naam	naam	getalbegrip	meten	meetkunde	lichaam	kleur
basis 							
weer 							
meer 							

beginnende

geletterdheid

taal	naam	naam	pas. ws.	kr. l.	kl./ r	1e/l a.w.	schr or	aud syn	naam	re. lk	fon. bew
basis 											
weer 											
meer 											

naam	gedrag/soc/emo	motoriek	werkh./concentr.	bijzonderheden

naam	onderwijsbehoefte didactisch	onderwijsbehoefte pedagogisch

Instructiekaart groep: periode:

Spelling	naam	naam	categorie
basis 			
weer 			
meer 			

rekenen	naam	naam	GET	O/A	V/D	ME	TG	HR	BE_mp	VBP
basis 										
weer 										
meer 										

lezen

technisch	naam		begrijpend	naam	strategie	woordensch	naam
basis 			basis 			basis 	
weer 			weer 			weer 	
meer 			meer 			meer 	

naam	bijz. heden	onderwijsbehoefte didactisch	onderwijsbehoefte pedagogisch

Bijlage 5.2

Analyseformulier Methode gebonden toets
n.a.v. registratie Pluspunt

Analyse:

Rekendoel/categorie	Wie valt op:	Opmerkingen:

Aanvullende opmerkingen:

Vervolg
(remediëringssw
eek
en
eventueel
erna)
:

Verlengde instructie:	Wie:	Wat:	Evaluatie :
Verrijking:	Wie:	Wat:	Evaluatie:

Bijlage 6.3.1. Inhoudsopgave veiligheidsplan Deze staan niet als bijlage in het SOP.

1. Inleiding
Uitgangspunten
2. Gedragscode algemeen
3. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
4. Gedragscode integriteit
5. Gedragscode agressie, geweld en seksuele intimidatie
6. Gedragscode toelating, schorsing en verwijdering
7. Gedragscode ouderlijk gezag en omgang
8. Gedragscode voorkoming discriminatie
9. Gedragscode pesten
10. Gedragscode bij overlijden van een kind of collega
11. Gedragscode buitenschoolse activiteiten
12. Gedragscode stagiaires
13. Gedragscode calamiteiten(schooleigen)
14. Maatregelen op schoolniveau
15. Handleiding meldcode

8.2 kwaliteitskaarten rekenen en taal.

Kwaliteitskaart Rekenonderwijs

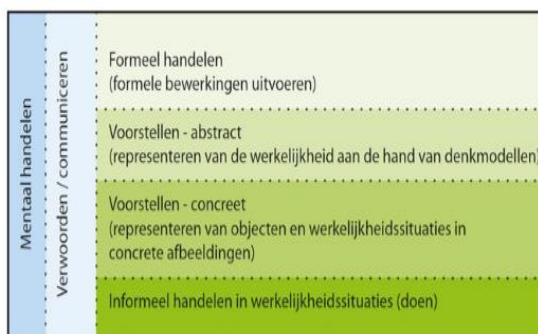
Rekenonderwijs

Het rekenonderwijs neemt op obs de Driesprong en obs Tiendeveen een belangrijke rol in. De twee scholen proberen veel samen te werken en elkaar op deze manier te ondersteunen. Er zijn twee rekencoördinatoren die, in samenwerking met directie en IB-er, de kwaliteit van het rekenonderwijs bewaken en zorgen voor nieuwe impulsen.

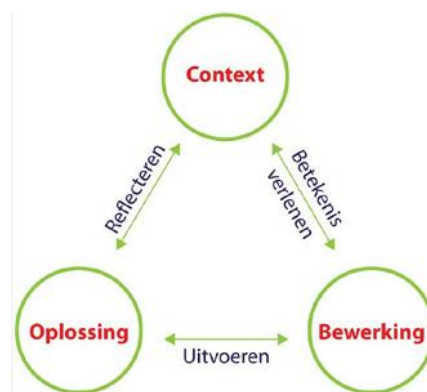
In deze kwaliteitskaart zullen we beschrijven op welke wijze het rekenonderwijs schoolbreed vorm wordt gegeven, welke afspraken er zijn en wat onze doelen zijn voor de komende jaren. Daarnaast wordt per groep aangegeven welke kenmerken specifiek voor die groep gelden.

Doordat de populatie op obs de Driesprong zich kenmerkt door leerlingen die thuis doorgaans niet opgroeien met een leescultuur en waar weinig aandacht is voor een goede taalontwikkeling merken we dat dit doorwerkt in het rekenonderwijs. Leerlingen vinden het lastig om met rekentaal om te gaan en uit verhaaltjes de juiste som te halen. 19% van onze leerlingen heeft een weging van 0,3.

Op obs Tiendeveen kenmerkt de populatie zich door leerlingen die thuis doorgaans opgroeien met een leescultuur en waar aandacht is voor een goede taalontwikkeling. We zien dit niet altijd terug bij het rekenen, ook in Tiendeveen vinden de meeste leerlingen het lastig om de reken opdrachten goed te lezen en de som uit een verhaaltje te halen. Van de 34 leerlingen hebben er twee een weging van 0,3. Voor het rekenonderwijs hebben we veel tijd voor ingeroosterd. We werken vanuit de doelen van SLO, deze doelen zijn leidend tijdens de verschillende lessen. Daarnaast werken we met methodes, deze voldoen aan de kerndoelen. Naast het werken met de doelen en de methodes, werken we in alle groepen planmatig met rekenhoeken. De leerlingen mogen hier zelfstandig in werken en krijgen maandelijks in de hoek gerichte opdrachten waarbij rekening wordt gehouden met het handelingsmodel en het drieslagmodel.

Het handelingsmodel (uit: protocol ERWD)

Doorgaande lijn

Dit jaar werken beide scholen vanuit een pilot met Pluspunt 4 voor de groepen 3 en 4.

Volgend schooljaar wordt Pluspunt 4 ingevoerd in de groepen 5,6 en 7, we maken gebruik van de papieren versie met oefensoftware. Groep 8 gaat werken met Alles Telt op papier.

Om de doorgaande lijn binnen het rekenonderwijs te realiseren/waarborgen, werken we vanuit de doelen van SLO bij de onderbouw en de methode pluspunt in de groepen 3 t/m 8.

Naast bovenstaande wordt er in alle groepen gewerkt met het oefenmateriaal van "Met sprongen vooruit" en het oefensoftware van de methode.

	Methodes
De Driesprong	Groep 1/2 MSV en SLO doelen Groep 3 t/m 7 Pluspunt versie 4 (papieren versie) Groep 8 Alles Telt (versie 2011) papier
Tiendeveen	Groep 1/2 MSV en SLO doelen Groep 3 t/m 7 Pluspunt versie 4 (papieren versie) Groep 8 Alles Telt (versie 2011) papier

Opbrengstgericht onderwijs

Onze school werkt opbrengstgericht, we hebben aandacht voor de leerpresentaties van de leerlingen. We stellen doelen, werken hier planmatig aan en analyseren vervolgens of de doelen behaald zijn. Dagelijks

wordt het werk van de leerlingen bekeken en beoordeeld. Er worden methode gebonden toetsen afgenomen die aangeven of een leerling de aangeboden lesstof beheerst. Daarnaast worden twee keer per jaar de Cito-toetsen afgenomen. In groep 1/2 wordt Cito 'Rekenen voor kleuters' afgenomen. In groep 3 t/m 7 de 3.0 toetsen van Cito. Groep 8 maakt voor het laatste jaar de "oude" toets. Nadat de toetsen zijn afgenomen, worden deze geanalyseerd. Er wordt gekeken of de gestelde doelen behaald zijn en wat de vervolgstappen zijn. De leerkracht analyseert de toetsen op kind- en groepsniveau. De IB-er en de directie analyseren op schoolniveau.

Ook worden de resultaten besproken tussen leerkrachten, IB-er en directie. Er is speciale aandacht voor leerlingen met zwakke of zeer goede resultaten, het groepsniveau en schoolniveau. Uit de analyses worden conclusies getrokken en eventueel verbeterplannen opgesteld.

Instructie

De rekenlessen worden gegeven volgens IGDI-model (interactieve, gedifferentieerde directe instructie). Van de leerkrachten wordt verwacht dat zij de volgende onderdelen in hun lessen verwerken:

- dagelijkse terugblik
- de uitlegfase (interactief en gedifferentieerd)
- (in) oefening (coöperatief)
- individuele verwerking
- periodieke terugblik
- terugkoppeling

De instructiebehoeften

We gebruiken op school de volgende indeling voor het clusteren van de leerlingen naar instructiebehoefte.

Instructiegevoelige leerlingen: basisinstructie

Deze leerlingen vormen meestal de grootste groep. Het zijn de leerlingen die zich met de basis instructie van de leerkracht, de begeleide oefening en de zelfstandige verwerking doorgaans goed ontwikkelen. Het zijn de leerlingen die bij toetsing op niveau scoren.

Instructieafhankelijke leerlingen: verlengde instructie

Dit zijn de leerlingen die op de toetsen onder niveau scoren. Zij hebben meer tijd nodig en zijn afhankelijk van verlengde instructie en begeleiding door de leerkracht om hun ontwikkeling goed te laten verlopen. In het groepsplan krijgen deze leerlingen per week ongeveer een uur verlengde instructie en oefentijd met de leerkracht.

De school beschikt over minimumdoelen voor de instructieafhankelijke leerlingen.

De zorgleerlingen hebben een achterstand van meer dan een half jaar, de zwakke(re) leerlingen functioneren boven de zorgleerlingen en hebben een achterstand van maximaal een half jaar.

Instructieonafhankelijke leerlingen: verkorte instructie

Dit zijn de vlotte leerlingen die zich goed ontwikkelen. Het zijn de goede en zeer goede leerlingen die op de toetsen boven niveau scoren. Deze leerlingen hebben vaak aan een verkorte instructie genoeg om zelfstandig aan het werk te kunnen gaan. Bij deze leerlingen is het van belang hen voldoende uit te dagen en activiteiten aan te bieden op een hoger niveau.

Leerlingen met specifieke pedagogische en/of didactische behoeften

Dit zijn leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften waarvan de ontwikkeling beïnvloed wordt door cognitieve en/of sociaal/emotionele belemmeringen. OP en plannen van aanpak zijn leidend voor deze leerlingen. Na de toetsen worden de plannen geëvalueerd en wordt er bekeken of de individuele doelen zijn behaald.

Rekencultuur

Wil een leerling zich optimaal kunnen ontwikkelen, dan is een actieve en gemotiveerde leerhouding van de leerlingen nodig. Een positief zelfbeeld en reële verwachtingen spelen hierbij een belangrijke rol. Hoewel wij rekenzwakke kinderen vroegtijdig in beeld hebben en interventies toepassen, blijven de resultaten van een aantal kinderen achter bij de door ons gestelde doelen. Wij willen de leerlingen helpen de leerstof zich beter eigen te maken en naar een hoger niveau te begeleiden om op deze manier de gestelde doelen te behalen, zodat er een goede basis gelegd kan worden voor hun verdere rekenontwikkeling. Om dit te kunnen realiseren volgen de leerkrachten van beide teams een cursus Zichtbaar leren en lesgeven. Tijdens deze cursus wordt het belang van groepsoverstijgend lesgeven, het werken met doelen, afstemmen op wat de individuele leerlingen nodig hebben en het belang van actieve en betrokkenheid van de leerlingen een grote rol. Dit alles met als doel de leerlingen meer eigenaar te laten worden in het leerproces. In het schooljaar 2019-2020 volgt een extra cursus automatiseren, het rekenmuurtje van Bareka.

Ouderbetrokkenheid

Wij zijn ons ervan bewust dat wederzijdse betrokkenheid en aanzetten tot dialoog belangrijk is, omdat ouders en school elkaar nodig hebben bij de opvoeding en het onderwijs. Samen moeten we zorgen voor optimale omstandigheden voor de ontwikkeling van het kind.

Hoge ouderbetrokkenheid levert school veel voordelen op. De onderwijskansen van het kind kunnen aanzienlijk worden verbeterd. Ouders die onze schoolsituatie kennen, die op de hoogte blijven van de voortgang van hun kind, kunnen beter meedenken en meepraten over de actuele schoolzaken. Door te investeren in goede (persoonlijke) communicatie voelen ouders zich eerder verbonden met school en de leerkracht.

Ook samenwerking bij onderwijsondersteuning door ouders thuis, bv. samen spelletjes te doen en in de hogere groepen tafels te oefenen, zal soepeler verlopen.

We willen open en transparant zijn en ouders waarderen voor hun inzet. We willen ouders op de hoogte houden van de ontwikkeling van hun kind, onafhankelijk van de prestaties.

Doelen komende jaren

Om de resultaten op rekengebied te verbeteren, hebben we er met het team voor gekozen om aan de volgende onderdelen te werken:

- handelend rekenen versterken bij leerkracht en leerlingen
- Efficiënt klassenmanagement, de organisatie van de lessen is doelmatig
- Groepsdoorbrekend werken tijdens de instructie en verwerking
- Automatiseren d.m.v. het rekenmuurtje verbeteren

Doelen 2019-2020

- Pluspunt versie 4 invoeren groepen 5,6 en 7
- De theorie van handelend rekenen ophalen en materialen controleren
- De doelen kenbaar maken bij de leerlingen (planning, doelenmuur en bij de taak van de leerlingen)
- Leerkracht kent de leerlijnen van de verschillende rekenonderdelen

Doelen 2020-2021

- De werkwijze handelend rekenen implementeren
- Leerkracht kent de leerlijnen van de verschillende rekenonderdelen en geeft de rekenlessen zoveel mogelijk groepsdoorbrekend
- Leerkracht brengt structuur aan in de lessen en werkt doelmatig implementeren
- Rekenmuurtje Bareka theorie ophalen en de werkwijze vaststellen

Doelen 2021-2022

- Pluspunt versie 4 invoeren groep 1/2 en groep 8
- De werkwijze handelend rekenen borgen
- De leerkracht brengt structuur aan in de lessen en werkt doelmatig borgen
- Rekenmuurtje Bareka implementeren

Doelen 2022-2023

- De werkwijze handelend rekenen evalueren en bijstellen met name het gebruik van concrete materialen en het uitspelen van rekenproblemen.
- Leerkracht brengt structuur aan in de lessen en werkt doelmatig evalueren en bijstellen
- Rekenmuurtje Bareka borgen

Kwaliteitskaart Taalonderwijs

Taalleesonderwijs

Het taalleesonderwijs neemt op obs de Driesprong en obs Tiendeveen een belangrijke rol in. De twee scholen proberen veel samen te werken en elkaar op deze manier te ondersteunen. Er zijn twee taalcoördinatoren die, in samenwerking met directie en IB-er, de kwaliteit van het taalleesonderwijs bewaken en zorgen voor nieuwe impulsen.

In deze kwaliteitskaart zullen we beschrijven op welke wijze het taalleesonderwijs schoolbreed vorm wordt gegeven, welke afspraken er zijn en wat onze doelen zijn voor de komende jaren. Daarnaast wordt per groep aangegeven welke kenmerken specifiek voor die groep gelden.

De populatie op obs de Driesprong kenmerkt zich door leerlingen die thuis doorgaans niet opgroeien met een leescultuur en waar weinig aandacht is voor een goede taalontwikkeling. We merken dit doordat leerlingen een beperkte woordenschat hebben wanneer ze bij ons op school komen en er thuis weinig aandacht is voor het belang hiervan. 19% van onze leerlingen heeft een weging van 0,3.

Op obs Tiendeveen kenmerkt de populatie zich door leerlingen die thuis doorgaans opgroeien met een leescultuur en waar aandacht is voor een goede taalontwikkeling. We merken dit doordat de meeste leerlingen een gemiddelde woordenschat hebben wanneer ze bij ons op school komen. Van de 34 leerlingen hebben er twee een weging van 0,3.

Aangezien we het taalleesonderwijs erg belangrijk vinden, hebben we hier veel tijd voor ingeroosterd. We werken vanuit de doelen van SLO, deze doelen zijn leidend tijdens de verschillende lessen. Daarnaast werken we met methodes, deze voldoen aan de kerndoelen. Naast het werken met de doelen en de methodes, werken we in alle groepen planmatig met Kansrijke Taalhoeken. Obs Tiendeveen heeft in iedere groep een woordenschathoek en een schrijfhoek. Obs de Driesprong heeft in iedere groep een woordenschathoek, schrijfhoek, gedichtenhoek, interessante boekenhoek, wenskast en een leeshoek. Leerlingen mogen hier zelfstandig in werken, maar krijgen daarnaast ook maandelijks in iedere hoek een gerichte verwerkingsopdracht.

Doorgaande lijn

Om een ononderbroken lijn binnen het taalleesonderwijs te realiseren, werken we vanuit de doelen. In de onderbouw van obs de Driesprong wordt gewerkt volgens de principes van Basisontwikkeling. Vanuit thema's worden taalleesactiviteiten aangeboden. Daarnaast wordt er gewerkt met de map Fonemisch Bewustzijn (CPS) en volgen we de aanpak van Zo Leren Kinderen Lezen en Spellen op het gebied van aanvankelijk lezen. Dit houdt o.a. in dat aangeboden letters ondersteund worden door klankgebaren. Er is veel aandacht voor ontlukende geletterdheid. Zo wordt er bijvoorbeeld gewerkt met de lettermuur, de letterflat, worden er teksten gemaakt en is er een breed aanbod van ontwikkelingsmateriaal op taalleesgebied.

Obs Tiendeveen wordt in de onderbouw gewerkt met de methode Sil op school.

Vanaf groep 3 wordt er in alle groepen gewerkt met methodes.

	Methodes
De Driesprong	Lijn 3, Taal op Maat/Staal, Grip op lezen, Timboektoe
Tiendeveen	Lijn 3, Staal, Grip op lezen, Estafette

Voor aanvankelijk lezen is dat de methode 'Lijn 3'. Voor taal en spelling wordt er gewerkt met 'Taal op Maat' en wordt vanaf schooljaar 2019-2020 gestart met 'Staal'. Voor (voortgezet) technisch lezen hebben we de methode 'Timboektoe', voor begrijpend lezen de methode 'Grip op lezen'. We hebben schoolbreed afgesproken om de lessen Begrijpend lezen samen met de leerlingen te doen. De leerkracht staat hierbij model, doet voor, denkt hardop om zo de leerlingen aan te leren hoe ze tot begrip komen bij het lezen van verschillende teksten. Ook de lessen technisch lezen worden samen gedaan. Met de zwakke lezers worden de teksten vooraf gelezen volgens het voor-koor-door principe.

Aangezien de leerlingen van obs De Driesprong veelal over een beperkte woordenschat beschikken, is er dagelijks extra aandacht voor dit aspect. Tijdens alle lessen worden moeilijk woorden uitgelegd door de leerkracht. Daarnaast worden dagelijks 5 woorden specifiek aangeleerd aan de leerlingen. Deze woorden worden gekozen door de leerkracht op basis van nut, frequentie en context en aangeboden volgens de Viertakt.

Er wordt schoolbreed van vakantie tot vakantie gewerkt aan een overkoepelend thema. Deze thema's sluiten aan bij de sociaal culturele werkelijkheid. Op obs Tiendeveen worden ze gekozen vanuit de zaakvakmethode Blink, op obs de Driesprong vanuit de methode Topondernemers. Bij de thema's worden taalleesactiviteiten geïntegreerd. De leerlingen lezen bijvoorbeeld (informatieve) teksten en boeken, maken een werkstuk of andere teksten.

Opbrengstgericht onderwijs

Onze school werkt opbrengstgericht, we hebben aandacht voor de leerpresentaties van de leerlingen. We stellen doelen, werken hier planmatig aan en analyseren vervolgens of de doelen behaald zijn. Dagelijks

wordt het werk van de leerlingen bekeken en beoordeeld. Er worden methode gebonden toetsen afgenomen die aangeven of een leerling de aangeboden lesstof beheerst. Daarnaast worden twee keer per jaar de Citotoetsen afgenomen. In groep 1/2 worden Cito 'Taal voor kleuters' en 'Beginnende geletterdheid' afgenomen. In groep 3 t/m 8 worden de Citotoetsen voor spelling, woordenschat, technisch- en begrijpend lezen afgenomen. Nadat de toetsen zijn afgenomen, worden deze geanalyseerd. Er wordt gekeken of de gestelde doelen behaald zijn en wat de vervolgstappen zijn. De leerkracht analyseert de toetsen op kind- en groepsniveau. De IB-er en de directie analyseren op schoolniveau. Ook worden de resultaten besproken tussen leerkrachten, IB-er en directie. Er is speciale aandacht voor leerlingen met zwakke of zeer goede resultaten, het groepsniveau en schoolniveau. Uit de analyses worden conclusies getrokken en eventueel verbeterplannen opgesteld.

Instructie

De taallessen worden gegeven volgens IGDI-model (interactieve, gedifferentieerde directe instructie). Van de leerkrachten wordt verwacht dat zij de volgende onderdelen in hun lessen verwerken:

- dagelijkse terugblik
- de uitlegfase (interactief en gedifferentieerd)
- (in) oefening (coöperatief)
- individuele verwerking
- periodieke terugblik
- terugkoppeling

De instructiebehoeften

We gebruiken op school de volgende indeling voor het clusteren van de leerlingen naar instructiebehoefte.

Instructiegevoelige leerlingen: basisinstructie

Deze leerlingen vormen meestal de grootste groep. Het zijn de leerlingen die zich met de basis instructie van de leerkracht, de begeleide oefening en de zelfstandige verwerking doorgaans goed ontwikkelen. Het zijn de leerlingen die bij toetsing op niveau scoren.

Instructieafhankelijke leerlingen: verlengde instructie

Dit zijn de leerlingen die op de toetsen onder niveau scoren. Zij hebben meer tijd nodig en zijn afhankelijk van verlengde instructie en begeleiding door de leerkracht om hun ontwikkeling goed te laten verlopen. In het groepsplan krijgen deze leerlingen per week ongeveer een uur verlengde instructie en oefentijd met de leerkracht.

De school beschikt over minimumdoelen voor de instructieafhankelijke leerlingen.

De zorgleerlingen hebben een achterstand van meer dan een half jaar, de zwakke(re) leerlingen functioneren boven de zorgleerlingen en hebben een achterstand van maximaal een half jaar.

Instructieonafhankelijke leerlingen: verkorte instructie

Dit zijn de vlotte leerlingen die zich goed ontwikkelen. Het zijn de goede en zeer goede leerlingen die op de toetsen boven niveau scoren. Deze leerlingen hebben vaak aan een verkorte instructie genoeg om zelfstandig aan het werk te kunnen gaan. Bij deze leerlingen is het van belang hen voldoende uit te dagen en activiteiten aan te bieden op een hoger niveau.

Leerlingen met specifieke pedagogische en/of didactische behoeften

Dit zijn leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften waarvan de ontwikkeling beïnvloed wordt door cognitieve en/of sociaal/emotionele belemmeringen. OP en plannen van aanpak zijn leidend.

Leescultuur

Om ervoor te zorgen dat onze leerlingen gemotiveerde lezers worden, proberen we op OBS de Driesprong een leescultuur te ontwikkelen. Iedere groep is daarom voorzien van een leeshoek. Hier zijn leesboeken te vinden voor de leerlingen op verschillende leesniveaus. Daarnaast is er binnen de school een uitgebreide schoolbibliotheek ingericht. Hierin zijn naast gewone leesboeken ook informatieve boeken te vinden over diverse onderwerpen.

Ook obs Tiendeveen streeft ernaar een positieve houding t.o.v. lezen te ontwikkelen bij de leerlingen. De school beschikt over een aantrekkelijk ingerichte schoolbibliotheek, waar alle groepen op gezette tijden lezen of voorgelezen worden. Activiteiten die worden uitgevoerd door de leesconsulent met de verschillende groepen, vinden hier plaats. Er vinden jaarlijks verschillende activiteiten plaats welke worden geïntroduceerd door de leesconsulent. Deze activiteiten zijn o.a. boekpromotie, mediawijsheid en Tiendeveense striptiendaagse. Ook zorgt de leesconsulent voor een actueel boekaanbod

Op beide scholen worden diverse activiteiten door de leerkracht uitgevoerd ter leesbevordering. Zo proberen de leerkrachten dagelijks voor te lezen, worden boeken op een aantrekkelijke manier

gepresenteerd, worden kinderen uitgenodigd om een stukje voor te lezen of over gelezen boeken te vertellen.

Ouderbetrokkenheid

Wij zijn ons ervan bewust dat wederzijdse betrokkenheid en aanzetten tot dialoog belangrijk is, omdat ouders en school elkaar nodig hebben bij de opvoeding en het onderwijs. Samen moeten we zorgen voor optimale omstandigheden voor de (taal)ontwikkeling van het kind.

Hoge ouderbetrokkenheid levert school veel voordelen op. De onderwijskansen van het kind kunnen aanzienlijk worden verbeterd. Ouders die onze schoolsituatie kennen, die op de hoogte blijven van de voortgang van hun kind, kunnen beter meedenken en meepraten over de actuele schoolzaken. Door te investeren in goede (persoonlijke) communicatie voelen ouders zich eerder verbonden met school en de leerkracht.

Ook samenwerking bij onderwijsondersteuning door ouders thuis, bv. samen lezen, zal soepeler verlopen. We willen open en transparant zijn, en ouders waarderen voor hun inzet. We willen ouders op de hoogte houden van de ontwikkeling van hun kind, onafhankelijk van de prestaties.

Doelen komende jaren

Om de resultaten op taallesgebied te verbeteren, hebben we er met het team voor gekozen om aan de volgende onderdelen te werken:

- technisch lezen
- begrijpend lezen
- woordenschat
- ouderbetrokkenheid

Het is voor ons zaak om het technisch leesonderwijs steviger neer te zetten vanaf groep 3. We willen dat de leerlingen starten met een goede basis waar ze hun hele schoolcarrière op verder kunnen bouwen. Dit betekent dat er voldoende tijd geïnvesteerd moet worden.

Doelen 2019-2020

- De theorie van technisch lezen ophalen en werkwijze vaststellen
- Lijn 3 (Driesprong) invoeren
- Staal groep 4 en 5 (Driesprong) invoeren
- Nieuwe methode voortgezet technisch lezen (Tiendeveen) invoeren
- de theorie van woordenschatonderwijs ophalen en werkwijze vaststellen
- de theorie van begrijpend lezen ophalen en werkwijze vaststellen
- 1 activiteit op gebied van ouderbetrokkenheid uitvoeren

Doelen 2020-2021

- De werkwijze technisch lezen implementeren
- De werkwijze woordenschatonderwijs implementeren
- De werkwijze begrijpend lezen implementeren
- 1 activiteit ouderbetrokkenheid uitvoeren
- Kennis dyslexie uitbreiden

Doelen 2021-2022

- De werkwijze technisch lezen borgen
- De werkwijze woordenschatonderwijs borgen
- De werkwijze begrijpend lezen borgen
- 1 activiteit ouderbetrokkenheid uitvoeren

Doelen 2022-2023

- De werkwijze technisch lezen evalueren en bijstellen
- De werkwijze woordenschatonderwijs borgen
- De werkwijze begrijpend lezen evalueren en bijstellen
- 1 activiteit ouderbetrokkenheid uitvoeren
- Verbeteren van de leescultuur, afspraken borgen
- Thema afspraken en format spellingonderwijs borgen
- Labelen: er wordt geïnventariseerd welke woorden aangevuld / vervangen moeten worden
- Kansrijke Taalhoeken: werkwijze bespreken en zo nodig bijstellen
- Vertelkastje: afspraken maken over de inzet en werkwijze hiervan

Kwaliteitskaart groep 1/2 OBS de Driesprong

1. Doelgericht taalonderwijs

Er wordt gewerkt vanuit de doelen van SLO. De doelen worden dagelijks beschreven in de planning en geëvalueerd.

2. Beredeneerd aanbod

De periodedoelen worden als basis gebruikt, hierbij worden activiteiten ingepland. De map 'fonemisch bewustzijn' van CPS wordt gebruikt om het fonemisch bewustzijn te ontwikkelen. De lessen worden altijd een keer herhaald. Er is een lettermuur in de klas waarbij de leerlingen zelf afbeeldingen maken en de letterkoffer wordt meegegeven met de leerlingen om de ontluikende geleletterdheid te stimuleren. De letters die aangeboden worden, worden ondersteund door klankgebaren.

Bij de start van een thema wordt met de leerlingen gestart met een woordweb en er wordt een vragenwand opgesteld. Tijdens het thema worden de vragen van de leerlingen beantwoord, dit wordt inzichtelijk gemaakt m.b.v. foto's/teksten bij de vragenwand. Bij het thema wordt een verteltafel ingericht en worden er extra boeken van de bibliotheek gehaald over het onderwerp. Dit zijn zowel voorleesboeken als informatieve boeken.

Er wordt planmatig gewerkt met de Kansrijke Taalhoeken, maandelijks wordt in iedere hoek een opdracht uitgevoerd door de leerlingen. Er wordt hierbij rekening gehouden met het niveau en de interesse van de individuele leerling.

Om de woordenschat uit te breiden wordt de woordmuur ingezet. In het lokaal is een woordparachute, woordkast, woordtrap, woordweb en Wibbo woordmonster die regelmatig gevuld worden met nieuwe woorden.

De leerlingen van groep 3 volgen leesonderwijs m.b.v. de methode Lijn 3. Halverwege het jaar wordt er daarnaast spellingonderwijs gegeven met de methode Staal.

3. Effectieve instructie

De taalleslessen worden gegeven volgens het IGDI-model.

In de klas is veel taal zichtbaar in de vorm van woordkaarten, vragenwand, woordweb, boeken.

Leerlingen worden uitgenodigd om hierover mee te praten, mee te denken en mee te spelen.

Er wordt dagelijks voorgelezen. Voorgelezen boeken worden regelmatig herhaald, waarbij de leerkracht de leerlingen betreft door vragen te stellen en te voorspellen.

Bij het aanbieden van de nieuw te leren woorden, wordt de Viertakt gebruikt.

Nieuwe letters en woorden die in groep 3 aangeleerd worden, zijn zichtbaar in de klas en worden op die manier visueel ondersteund. De aangeleerde letters worden daarnaast ondersteund door klankgebaren.

4. Tijd en extra tijd

Bij de start in groep 3 worden dagelijks nieuwe letters en woorden aangeboden of herhaald. De leerlingen van groep 2 doen hier aan mee. Er worden oefeningen gedaan op gebied van auditieve analyse en synthese m.b.v. hakkaarten en klankgebaren.

De leerlingen van groep 1 en 2 krijgen wekelijks een les uit de map 'fonemisch bewustzijn' aangeboden, deze wordt daarnaast nog een keer herhaald.

Voor de leerlingen die moeite hebben met de lesstof wordt de les in kleine groep of individueel vooraf aangeboden of herhaald met de leerling.

Wanneer blijkt dat een leerling moeite heeft om het gewenste leesniveau te behalen, worden andere leesvormen zoals duolezen, tutorlezen of Ralfi lezen ingezet.

5. Differentiatie

Voor de sterke leerlingen is er een aanbod Talentlijn. Hierin zitten materialen op verschillende ontwikkelingsgebieden die uitdagend zijn voor leerlingen in de onderbouw.

Tijdens de taalleslessen wordt rekening gehouden met de verschillende niveaus van de leerlingen en wordt gedifferentieerd bij de diverse opdrachten.

6. Monitoren en plannen

In januari en mei (zie toetskalender) worden de Citotoetsen afgenomen en volgt hierna een analyse. Daarnaast worden in groep 1 en 2 toetsen van CPS afgenomen om de vaardigheden van de leerlingen in kaart te brengen.

In groep 3 worden daarnaast methodegebonden toetsen afgenomen. Deze worden ook geanalyseerd. De bevindingen worden verwerkt in de dagelijkse planning.

In groep 1 en 2 worden de leerlingen geobserveerd aan de hand van de leerlijnen van Parnassys. Met de leerlingen die uitvallen, worden extra activiteiten ingepland. Deze zijn terug te vinden in de dagplanning.

Kwaliteitskaart groep 1/2 OBS Tiendeveen

1. Doelgericht taalonderwijs

Er wordt gewerkt vanuit de doelen van de methode Sil op school. De activiteiten om die doelen te behalen worden dagelijks beschreven in de planning en geëvalueerd.

2. Beredeneerd aanbod

De doelen van de methode Sil op school worden als basis gebruikt, hierbij worden activiteiten ingepland. De map 'fonemisch bewustzijn' van CPS wordt gebruikt om het fonemisch bewustzijn te ontwikkelen. De lessen worden altijd een keer herhaald. Er is een lettermuur in de klas waar de aangeboden letters worden opgehangen. De letters die aangeboden worden, worden ondersteund door klankgebaren.

Bij de start van een thema wordt met de leerlingen gestart met een woordweb. Wat weten de kinderen zelf al van het thema? Aan het eind van het thema evalueren we met de klas. Wat wisten de kinderen vooraf en wat hebben ze deze periode nog meer geleerd. Regelmatig wordt er bij een thema een vertelafel ingericht en worden er extra boeken van de bibliotheek gehaald over het onderwerp. Dit zijn zowel voorleesboeken als informatieve boeken.

Er wordt planmatig gewerkt met de taalhoeken, maandelijks wordt in iedere hoek een opdracht uitgevoerd door de leerlingen. Er wordt hierbij rekening gehouden met het niveau en de interesse van de individuele leerling.

Om de woordenschat uit te breiden wordt de woordmuur ingezet. In het lokaal is een woordparachute, woordkast, woordtrap en woordweb die regelmatig gevuld worden met nieuwe woorden.

3. Effectieve instructie

In de klas is veel taal zichtbaar in de vorm van woordkaarten, lettermuur, woordweb, boeken. Leerlingen worden uitgenodigd om hierover mee te praten, mee te denken en mee te spelen.

Er wordt dagelijks voorgelezen. Voorgelezen boeken worden regelmatig herhaald, waarbij de leerkracht de leerlingen betreft door vragen te stellen en te voorspellen.

Bij het aanbieden van de nieuw te leren woorden wordt de Viertakt gebruikt.

Nieuwe letters die aangeleerd worden, zijn zichtbaar in de klas en worden op die manier visueel ondersteund. De aangeleerde letters worden daarnaast ondersteund door klankgebaren.

4. Tijd en extra tijd

De leerlingen van groep 1 en 2 krijgen dagelijks les op gebied van fonemisch bewustzijn. De lessen halen we uit de map 'fonemisch bewustzijn' en worden ook uit Sil op school en van internet gehaald, passend bij het thema.

Naast de klassikale lessen krijgen de kinderen van groep 1 en 2 ook nog in kleinere lesgroepjes soortgelijke stof aangeboden.

5. Differentiatie

Voor de sterke leerlingen is er een aanbod Talentlijn. Hierin zitten materialen op verschillende ontwikkelingsgebieden die uitdagend zijn voor leerlingen in de onderbouw.

Tijdens de taallessen wordt rekening gehouden met de verschillende niveaus van de leerlingen en wordt gedifferentieerd bij de diverse opdrachten.

6. Monitoren en plannen

In januari en mei (zie toetskalender) worden de Citotoetsen afgenomen en volgt hierna een analyse.

Daarnaast worden in groep 1 en 2 toetsen van CPS afgenomen om de vaardigheden van de leerlingen in kaart te brengen.

In groep 1 en 2 worden de leerlingen geobserveerd aan de hand van de leerlijnen van Parnassys. Met de leerlingen die uitvallen, worden extra activiteiten ingepland. Deze zijn terug te vinden in de dagplanning.

Kwaliteitskaart groep 4/5 OBS de Driesprong

1. Doelgericht taalonderwijs

Bij de taalleslessen staan de doelen centraal, deze zijn leidend. Er worden beredeneerde keuzes gemaakt t.a.v. de doelen.

Voor spelling zijn de doelen van het blok zichtbaar in de klas en worden de leerlingen betrokken bij het stellen van eigen doelen.

2. Beredeneerd aanbod

Voor taal en spelling wordt gebruik gemaakt van de methode Taal/Spelling op Maat. Hier wordt dagelijks een les uit gegeven. Er wordt dagelijks een dictee gedaan volgens de werkwijze van Zo Leren Kinderen Lezen en Spellén. Hierbij is veel aandacht voor het verwoorden van de spellingsregels, zowel door de leerkracht als de leerlingen. De dictees worden op maandag en woensdag volgens de volgende wijze gedaan:

- De leerkracht leest de zin voor
- De leerkracht zegt het dicteewoord
- De kinderen zeggen het dicteewoord na, let hierbij op een goede uitspraak.
- De leerkracht schrijft het woord op het bord, benoemt de categorie en wijst op de moeilijkheid van het woord.
- De kinderen bekijken het woord goed, waarna de leerkracht het woord uitveegt.
- De kinderen schrijven het woord uit hun hoofd op (let op zit- en potloodhouding)
- De leerkracht schrijft het woord weer op het bord en het wordt samen nagekeken

(leerlingen leren eigen werk te controleren)

Hierbij ook aandacht voor het proces: welke manier heb je gebruikt, heb je het woord in klanken of klankdelen verdeeld, heb je een regel of geheugensteuntje gebruikt?

- De kinderen lezen het woord vanaf het bord (klank + woordbeeldkoppeling)
- Dit wordt ook zo met de dicteezin gedaan.

Op dinsdag en woensdag schrijven de leerlingen zelf het woord, maar wordt deze gelijk besproken. Op vrijdag is het controledictee.

Begrijpend lezen wordt gegeven volgens de methode 'Grip op lezen'. De lessen zijn altijd leerkrachtgebonden. Ook hierbij staat het doel centraal. Er wordt veel gepraat met de leerlingen tijdens de begrijpend leeslessen.

In de groep zijn daarnaast Kansrijke Taalhoeken. De leerlingen maken maandelijks in alle hoeken een opdracht. Tijdens 2 momenten in de week werken alle leerlingen in de hoeken. De opdrachten in de Kansrijke Taalhoeken worden gekoppeld aan het thema.

In de groep is een keuzekast met daarin diverse spellen op taalgebied. Leerlingen kunnen hiermee werken wanneer ze klaar zijn met hun taak.

3. Effectieve instructie

De taalleslessen worden gegeven volgens het IGDI-model. De voorkennis wordt geactiveerd en het doel wordt uitgelegd. De leerkracht staat model, doet veel voor en legt duidelijk en helder uit. Wanneer er iets gevraagd wordt, krijgen alle leerlingen denktijd. Er wordt gebruik gemaakt van activerende werkvormen om alle leerlingen betrokken te krijgen.

Nieuwe woorden worden aangeboden m.b.v. de Viertakt en zichtbaar gemaakt in de klas met behulp van de woordmuur (parachute, trap, kast en spin).

4. Tijd en extra tijd

De taalleslessen worden volgens de vastgestelde uren aangeboden. Daarnaast wordt er door te werken met de Kansrijke Taalhoeken extra tijd besteed aan taal/lezen.

De leerlingen die moeite hebben met de lesstof op een bepaald gebied, krijgen pré-teaching en/of verlengde instructie aangeboden. Dit wordt zoveel mogelijk gedaan door de leerkracht. Dit staat beschreven in de dagplanning.

5. Differentiatie

Tijdens de taalleslessen wordt rekening gehouden met verschillen tussen leerlingen. De 'weer' leerlingen krijgen extra uitleg en tijd voor de opdrachten. Er worden soms keuzes gemaakt door de leerkracht waardoor zij minder werk maken, maar wel het doel behalen. De 'meer' leerlingen maken de plusopdrachten van de methode, krijgen extra en meer uitdagende opdrachten aangeboden.

6. Monitoren en plannen

Na elke toets periode worden de Citotoetsen geanalyseerd en van daaruit nieuwe doelen vastgesteld voor individuele leerlingen, maar ook voor de hele groep indien nodig. Hetzelfde gebeurt met de methode gebonden toetsen, ook hiervan wordt een analyse gemaakt. De bevindingen zijn terug te vinden in de dagelijkse planning.

Kwaliteitskaart groep 3/4 OBS Tiendeveen

1. Doelgericht taalonderwijs

Bij de taalleslessen staan de doelen centraal, deze zijn leidend. Er worden beredeneerde keuzes gemaakt t.a.v. de doelen.

Voor spelling zijn de doelen van het blok zichtbaar in de klas en worden de leerlingen betrokken bij het stellen van eigen doelen.

2. Beredeneerd aanbod

Voor taal en spelling wordt gebruik gemaakt van de methodes Lijn 3 en Staal. Hier wordt dagelijks een les uit gegeven. Er wordt dagelijks een dictee gedaan. Hierbij is veel aandacht voor het verwoorden van de spellingsregels, zowel door de leerkracht als de leerlingen. De dictées worden op maandag en woensdag volgens de volgende wijze gedaan:

- De leerkracht leest de zin voor
- De leerkracht zegt het dicteewoord
- De kinderen zeggen het dicteewoord na, let hierbij op een goede uitspraak.
- De leerkracht schrijft het woord op het bord, benoemt de categorie en wijst op de moeilijkheid van het woord.
- De kinderen bekijken het woord goed, waarna de leerkracht het woord uitveegt.
- De kinderen schrijven het woord uit hun hoofd op (let op zit- en potloodhouding)
- De leerkracht schrijft het woord weer op het bord en het wordt samen nagekeken (leerlingen leren eigen werk te controleren)

Hierbij ook aandacht voor het proces: welke manier heb je gebruikt, heb je het woord in klanken of klankdelen verdeeld, heb je een regel of geheugensteuntje gebruikt?

- De kinderen lezen het woord vanaf het bord (klank + woordbeeldkoppeling)
- Dit wordt ook zo met de dicteezin gedaan.

Op dinsdag en donderdag schrijven de leerlingen zelf het woord, maar wordt deze gelijk besproken. Op vrijdag is het controledictee.

Begrijpend lezen wordt gegeven volgens de methode 'Grip op lezen'. De lessen zijn altijd leerkracht gebonden. Ook hierbij staat het doel centraal. Er wordt veel gepraat met de leerlingen tijdens de begrijpend leeslessen.

In de groep zijn daarnaast Taalhoeken. De leerlingen maken maandelijks in beide hoeken een opdracht. Tijdens 2 momenten in de week werken alle leerlingen in de hoeken. De opdrachten in de Taalhoeken worden gekoppeld aan het thema.

In de groep is een keuzekast met daarin diverse spellen op taalgebied. Leerlingen kunnen hiermee werken wanneer ze klaar zijn met hun taak.

3. Effectieve instructie

De taalleslessen worden gegeven volgens het IGDI-model. De voorkennis wordt geactiveerd en het doel wordt uitgelegd. De leerkracht staat model, doet veel voor en legt duidelijk en helder uit. Wanneer er iets gevraagd wordt, krijgen alle leerlingen denktijd. Er wordt gebruik gemaakt van activerende werkvormen om alle leerlingen betrokken te krijgen.

Nieuwe woorden worden aangeboden m.b.v. de Viertakt en zichtbaar gemaakt in de klas met behulp van de woordmuur (parachute, trap, kast en spin).

4. Tijd en extra tijd

De taalleslessen worden volgens de vastgestelde uren aangeboden. Daarnaast wordt er door te werken met de Taalhoeken extra tijd besteed aan taal/lezen.

De leerlingen die moeite hebben met de lesstof op een bepaald gebied, krijgen pré-teaching en/of verlengde instructie aangeboden. Dit wordt zoveel mogelijk gedaan door de leerkracht. Dit staat beschreven in de dagplanning.

5. Differentiatie

Tijdens de taalleslessen wordt rekening gehouden met verschillen tussen leerlingen. De 'wee' leerlingen krijgen extra uitleg en tijd voor de opdrachten. Er worden soms keuzes gemaakt door de leerkracht waardoor zij minder werk maken, maar wel het doel behalen. De 'meer' leerlingen maken de plusopdrachten van de methode, krijgen extra en meer uitdagende opdrachten aangeboden.

6. Monitoren en plannen

Na elke toets periode worden de Citotoetsen geanalyseerd en van daaruit nieuwe doelen vastgesteld voor individuele leerlingen, maar ook voor de hele groep indien nodig. Hetzelfde gebeurt met de methode gebonden toetsen, ook hiervan wordt een analyse gemaakt. De bevindingen zijn terug te vinden in de dagelijkse planning.

Kwaliteitskaart groep 6/7/8 OBS de Driesprong

1. Doelgericht onderwijs

Er wordt gewerkt vanuit de tussendoelen van SLO, deze zijn leidend. Er worden beredeneerde keuzes gemaakt t.a.v. de doelen.

Voor spelling zijn de doelen van het blok zichtbaar in de klas en worden de leerlingen betrokken bij het stellen van eigen doelen.

2. Beredeneerd aanbod

Voor taal en spelling wordt gebruik gemaakt van de methode Taal/Spelling op Maat. Dit wordt gedaan via Snappet. Hier wordt dagelijks een les uit gegeven. Er wordt dagelijks een dictee gedaan volgens de werkwijze van Zo Leren Kinderen Lezen en Spellens. Hierbij is veel aandacht voor het verwoorden van de spellingsregels, zowel door de leerkracht als de leerlingen. De dictees worden op maandag en woensdag volgens de volgende wijze gedaan:

De leerkracht leest de zin voor

- De leerkracht zegt het dicteewoord
  - De kinderen zeggen het dicteewoord na, let hierbij op een goede uitspraak.
  - De leerkracht schrijft het woord op het bord, benoemt de categorie en wijst op de moeilijkheid van het woord.
  - De kinderen bekijken het woord goed, waarna de leerkracht het woord uitveegt.
  - De kinderen schrijven het woord uit hun hoofd op (let op zit- en potloodhouding)
  - De leerkracht schrijft het woord weer op het bord en het wordt samen nagekeken (leerlingen leren eigen werk te controleren)
- Hierbij ook aandacht voor het proces: welke manier heb je gebruikt, heb je het woord in klanken of klankdelen verdeeld, heb je een regel of geheugensteuntje gebruikt?
- De kinderen lezen het woord vanaf het bord (klank + woordbeeldkoppeling)
  - Dit wordt ook zo met de dicteezin gedaan.

Op dinsdag en woensdag schrijven de leerlingen zelf het woord, maar wordt deze gelijk besproken. Op vrijdag is het controledictee.

Begrijpend lezen wordt gegeven volgens de aanpak van Anneke Smits. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van actuele teksten. Het lezen en praten over de tekst om zodoende tot begrip te komen staat centraal. De lessen zijn altijd leerkrachtgebonden.

In de groep zijn daarnaast Kansrijke Taalhoeken. De leerlingen maken maandelijks in alle hoeken een opdracht. Tijdens 2 momenten in de week werken alle leerlingen in de hoeken. De opdrachten in de Kansrijke Taalhoeken worden gekoppeld aan het thema.

In de groep is een keuzekast met daarin diverse spellen op taalgebied. Leerlingen kunnen hiermee werken wanneer ze klaar zijn met hun taak.

3. Effectieve instructie

De taalleslessen worden gegeven volgens het IGDI-model. De voorkennis wordt geactiveerd en het doel wordt uitgelegd. De leerkracht staat model, doet veel voor en legt duidelijk en helder uit. Wanneer er iets gevraagd wordt, krijgen alle leerlingen denktijd. Er wordt gebruik gemaakt van activerende werkvormen om alle leerlingen betrokken te krijgen. Nieuwe woorden worden aangeboden m.b.v. de Viertakt en zichtbaar gemaakt in de klas met behulp van de woordmuur (parachute, trap, kast en spin).

4. Tijd en extra tijd

De taalleslessen worden volgens de vastgestelde uren aangeboden. Daarnaast wordt er door te werken met de Kansrijke Taalhoeken extra tijd besteed aan taal/lezen en wordt er extra tijd aan woordenschatonderwijs besteed.

De leerlingen die moeite hebben met de lesstof op een bepaald gebied, krijgen pré-teaching en/of verlengde instructie aangeboden. Dit wordt zoveel mogelijk gedaan door de leerkracht. Dit staat beschreven in de dagplanning.

Bij het werken met Snappet worden doelen op individueel niveau vastgesteld en werken leerlingen met hun eigen werkpakket om deze doelen te behalen.

5. Differentiatie

Tijdens de taalleslessen wordt rekening gehouden met verschillen tussen leerlingen. De 'wee' leerlingen krijgen extra uitleg en tijd voor de opdrachten. Er worden soms keuzes gemaakt door de leerkracht waardoor zij minder werk maken, maar wel het doel behalen. De 'meer' leerlingen maken de plusopdrachten van de methode, krijgen extra en meer uitdagende opdrachten aangeboden.

6. Monitoren en plannen

Na elke toets periode worden de Citotoetsen geanalyseerd en van daaruit nieuwe doelen vastgesteld voor individuele leerlingen, maar ook voor de hele groep indien nodig.

Hetzelfde gebeurt met de methode gebonden toetsen, ook hiervan wordt een analyse gemaakt. De bevindingen zijn terug te vinden in de dagelijkse planning.

Kwaliteitskaart groep 5/6/7/8 OBS Tiendeveen

1. Doelgericht onderwijs

Er wordt gewerkt vanuit de tussendoelen van SLO, deze zijn leidend. Er worden beredeneerde keuzes gemaakt t.a.v. de doelen.

Voor spelling zijn de doelen van het blok zichtbaar in de klas en worden de leerlingen betrokken bij het stellen van eigen doelen.

2. Beredeneerd aanbod

Voor taal en spelling wordt gebruik gemaakt van de methode Taal. Dit wordt gedaan via Snappet. Hier wordt dagelijks een les uit gegeven. Er wordt dagelijks een dictee gedaan. Hierbij is veel aandacht voor het verwoorden van de spellingsregels, zowel door de leerkracht als de leerlingen. De dictees worden op maandag en woensdag volgens de volgende wijze gedaan:

- De leerkracht leest de zin voor

De leerkracht zegt het dicteewoord

De kinderen zeggen het dicteewoord na, let hierbij op een goede uitspraak.

- De leerkracht schrijft het woord op het bord, benoemt de categorie en wijst op de moeilijkheid van het woord.

- De kinderen bekijken het woord goed, waarna de leerkracht het woord uitveegt.

De kinderen schrijven het woord uit hun hoofd op (let op zit- en potloodhouding)

- De leerkracht schrijft het woord weer op het bord en het wordt samen nagekeken

(leerlingen leren eigen werk te controleren)

Hierbij ook aandacht voor het proces: welke manier heb je gebruikt, heb je het woord in klanken of klankdelen verdeeld, heb je een regel of geheugensteuntje gebruikt?

- De kinderen lezen het woord vanaf het bord (klank + woordbeeldkoppeling)
- Dit wordt ook zo met de dicteezin gedaan.

Op dinsdag en donderdag schrijven de leerlingen zelf het woord, maar wordt deze gelijk besproken. Op vrijdag is het controledictee.

Begrijpend lezen wordt gegeven volgens de aanpak van Anneke Smits. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van actuele teksten. Het lezen en praten over de tekst om zodoende tot begrip te komen staat centraal. De lessen zijn altijd leerkrachtgebonden.

In de groep zijn daarnaast Taalhoeken. De leerlingen maken maandelijks in alle hoeken een opdracht. Tijdens 2 momenten in de week werken alle leerlingen in de hoeken. De opdrachten in de Taalhoeken worden gekoppeld aan het thema.

In de groep is een keuzekast met daarin diverse spellen op taalgebied. Leerlingen kunnen hiermee werken wanneer ze klaar zijn met hun taak.

3. Effectieve instructie

De taalleslessen worden gegeven volgens het IGDI-model. De voorkennis wordt geactiveerd en het doel wordt uitgelegd. De leerkracht staat model, doet veel voor en legt duidelijk en helder uit. Wanneer er iets gevraagd wordt, krijgen alle leerlingen denktijd. Er wordt gebruik gemaakt van activerende werkvormen om alle leerlingen betrokken te krijgen.

Nieuwe woorden worden aangeboden m.b.v. de Viertakt en zichtbaar gemaakt in de klas met behulp van de woordmuur (parachute, trap, kast en spin).

4. Tijd en extra tijd

De taalleslessen worden volgens de vastgestelde uren aangeboden. Daarnaast wordt er door te werken met de Kansrijke Taalhoeken extra tijd besteed aan taal/lezen en wordt er extra tijd aan woordenschatonderwijs besteed.

De leerlingen die moeite hebben met de lesstof op een bepaald gebied, krijgen pré-teaching en/of verlengde instructie aangeboden. Dit wordt zoveel mogelijk gedaan door de leerkracht. Dit staat beschreven in de dagplanning.

Bij het werken met Snappet worden doelen op individueel niveau vastgesteld en werken leerlingen met hun eigen werkpakket om deze doelen te behalen.

5. Differentiatie

Tijdens de taalleslessen wordt rekening gehouden met verschillen tussen leerlingen. De 'wee' leerlingen krijgen extra uitleg en tijd voor de opdrachten. Er worden soms keuzes gemaakt door de leerkracht waardoor zij minder werk maken, maar wel het doel behalen. De 'meer' leerlingen maken de plusopdrachten van de methode, krijgen extra en meer uitdagende opdrachten aangeboden.

6. Monitoren en plannen

Na elke toets periode worden de Citotoetsen geanalyseerd en van daaruit nieuwe doelen vastgesteld voor individuele leerlingen, maar ook voor de hele groep indien nodig.

Hetzelfde gebeurt met de methode gebonden toetsen, ook hiervan wordt een analyse gemaakt. De bevindingen zijn terug te vinden in de dagelijkse planning.